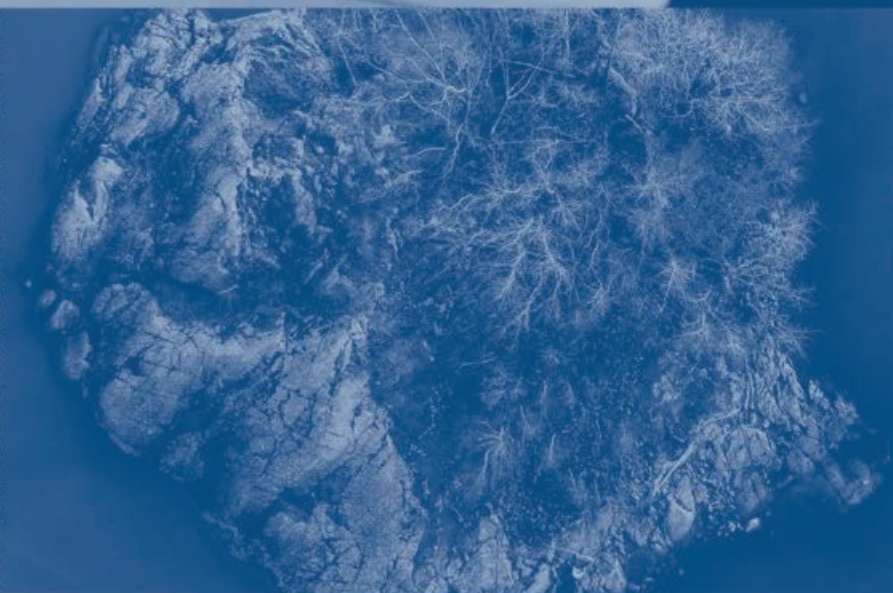
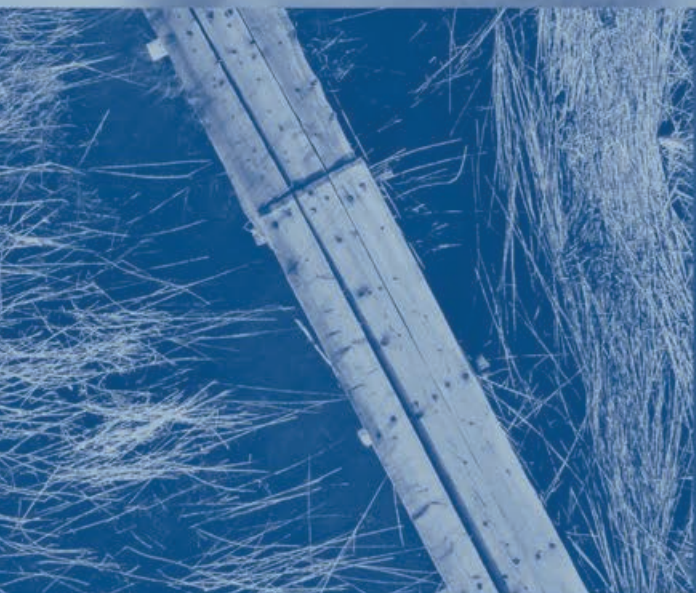

Korkein hallinto-oikeus
Högsta förvaltningsdomstolen

Årsberättelse 2019

Innehåll

3

Presidentens överblick

7

Lagen om rättegång i
förvaltningsärenden (FRL)

15

HAIPA elektrifierar
rättskipningen på HFD

19

Finnpulp Oy fick inte miljötillstånd
för en bioproduktfabrik (HFD
2019:166)

25

Sameärenden sysselsatte
högsta förvaltningsdomstolen

31

Kanslichefens översikt:
Det rättsstatliga förtroendet
byggs ett domarutbyte i taget

33

Högsta förvaltningsdomstolen
höjde påföljdsavgifterna i
busskartellärendet

39

Finsk rättsjournalistik –
är juristerna utomstående
i sin egen sak?

45

Varför är rättsstatsprincipen
så viktig?

49

HAIPA och välbefinnande i arbetet

53

Högsta förvaltningsdomstolens
utlåtanden år 2019

55

Högsta förvaltningsdomstolen
framställde begäran om
förhandsavgörande av unionens
domstol i fyra fall år 2019

59

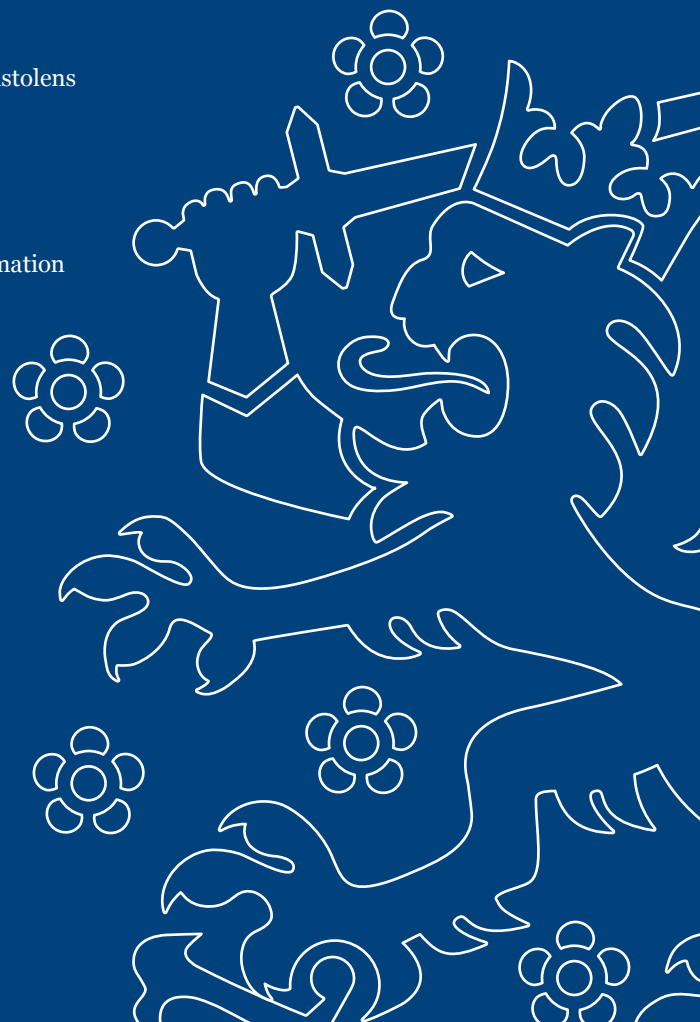
Högsta förvaltningsdomstolens
personal 1.1.-31.12.2019

62

Besöks- & kontaktinformation

63

Statistik

Presidentens överblick

Kari Kuusiniemi, president

Vid årets slut är det dags att blicka bakåt och dra ihop centrala händelser. För det behövs allt som oftast en kalender – antingen en traditionell almanacka eller telefonens elektroniska kalender.

En viktig del av förvaltningsdomstolsdagens program i februari 2019 tillägnades de oberoende förvaltningsdomstolarnas 30-årsjubileum. Redaktör Jussi-Pekka Rantanen genomförde en fin och hjärtlig intervju med de fem överdomarna. Intervjun ökade vår tillit till att förvaltningsdomstolarna är i goda händer. För min egen del blev slutförandet av besöksrundan till de olika förvaltningsdomstolarna en oförglömlig del av året.

Den för rättsstatens skapelse viktiga, det självständiga Finlands första egna grundlags, Finlands regeringsforms 100-årsdag firades längs med sommaren och

hösten i flera olika sammanhang. K.J. Ståhlbergs roll i beredningen av regeringsformen var som känt central och med den lades riktlinjerna för den moderna demokratiska rättsstatens grunder.

I den offentliga debatt som sammanlänkas med rättsstaten har med jämna mellanrum tanken på att grunda en grundlagsdomstol varit framme. Jag ser inget skäl till det. I inget av de nordiska länderna finns en grundlagsdomstol och inte heller till exempel i Storbritannien. I Finland har diskussionen kretsat kring grundlagsutskottet. Så är ju också grundlagsutskottet ett centralt organ när det gäller förhandsgranskning av grundlagsenligheten. Utskottet har uppfattat sin roll som ett kvasi-juridiskt och inte alls partipolitiskt organ. Skickliga sakkunniga och kompetenta utskottsråd ser till att utskottet i sina utsagor på ett följdriktigt

sätt håller sig till sin tidigare praxis. Justitiekanslerns kontroll har en central roll redan i statsrådsskedet. Därremot glöms domstolarnas roll i efterkontrollen av grundlagsenligheten ofta bort. Hos oss är alla domstolar grundlagsdomstolar. Deras uppgift är att i ett enskilt fall låta bli att tillämpa en bestämmelse som står i strid med grundlagen. Även annars hör det till domstolarnas vardag att tillämpa grundlagen.

Besvärstillståndssystemet är inte ett sparprojekt. Målsättningen med reformen är att förbättra rättsskyddet som helhet.

Till ett av huvudteman under Finlands EU-ordförandeskap valdes värnandet av rättsstaten, vilket också har glatt oss inom förvaltningsrättskipningen. I samband med ordförandeskapet erbjöds HFD möjligheten att i september vara konferensvärd för EU:s förening för miljörättsdomare (EUFJE). Konferensen hade cirka sextio deltagare och talare ända från Australien och Indien.

Under år 2019 genomfördes två betydande förnyelser inom förvaltningsrättskipningen: den nya lagen om rättegång i förvaltningsärenden godkändes i juli och i slutet av oktober togs det nya utvecklingsprojektet för förvaltnings- och specialdomstolarnas verksamhetsstyrnings- och dokumenthanteringssystem HAI-PA i pilotbruk.

Lagen om rättegång i förvaltningsärenden precise-

rade processreglerna och ändrade ändringssökningen så att besvär över förvaltningsdomstolarnas beslut till högsta förvaltningsdomstolen förutsätter besvärstillstånd. I övrigt är de principiella ändringarna få men preciseringarna flera. Den exaktare regleringen bygger på nuvarande processlagstiftning och praxis och erkänner den som sin grund. Det är skäl att minnas att det inte är fråga om en revolution där rötterna rivs ur marken utan ett nytt lager på det förra.

Det att huvudregeln gällande besvärstillstånd ändras är ett viktigt principiellt steg, trots att tre fjärdedelar av de ärenden som inkommer till HFD redan nu är tillståndsbelaagda. För de övriga förvaltningsdomstolarna innebär ändringen helt tekniskt bland annat att besväransvisningarna måste kontrolleras i alla ärendegrupper. På ett djupare plan innebär ändringen att då möjligheten att anföra direkta besvär försvinner ger HFD inte längre substansavgöranden i alla ärenden i de ärendegrupper som nu blir besvärstillståndsbelaagda. Detta ökar naturligtvis förvaltningsdomstolarnas ansvar, särskilt gällande motiveringarna. Samtidigt förutsätter det att berörda parter omfattar vilka slutsatser man kan dra av ett nekande besvärstillståndsbeslut – och också vilka slutsatser man inte kan dra av det.

HFD blir en besvärstillståndsdomstol, men inte en ren prejudikatsdomstol. Besvärstillstånd ska beviljas också då det i ärendet skett ett uppenbart fel, eller om det finns något annat vägande skäl för att bevilja besvärstillstånd. Genom detta garanteras den enskildes rättsskydd inom förvaltningsrättskipningen med sina två instanser också i ärenden som inte är av prejudikatsnatur. Samtidigt upprätthålls övervakningen av lagenligheten inom förvaltningen och tilliten till förvaltningsrättskipningen. Den ändringssökande får även i fortsättningen alltid sitt ärende till högsta förvaltningsdomstolen för övervägande. I offentligheten har det förekommit missvisande uppgifter om detta.

Besvärstillståndssystemet är inte ett sparprojekt. Målsättningen med reformen är att förbättra rättsskyddet som helhet. Syftet är att försnabba behandlingen av ärenden och förflytta tyngdpunkten på sakkunnigarbetet till de juridiskt krävande frågorna och

analyseringen av dem samt att i fortsättningen formulera beslutsskäl klarare. Rättsskyddet förverkligas inte bäst så att samma sak behandlas i möjligast många domstolsinstanser. Bäst förverkligas rättsskyddet så att våra kompetenta förvaltningsdomstolar ansvarar för att det förverkligas i alla de ärenden som inkommer till dem och högsta förvaltningsdomstolen snabbare än för tillfället kan ge allt bättre motiverade beslut i de ärenden där tröskeln för att bevilja besvärstillstånd överskrids.

Samhället digitaliseras i rask takt såväl inom den privata som offentliga sektorn. Tankar om ett papperslöst kontor har förekommit redan i flera år, om inte rentav årtionden, utan att utvecklingen skulle ha varit särskilt snabb. För domstolsfolket är en bok eller pappersbunt fortfarande utmärkta arbetsredskap. Vi måste ändå se sanningen i vitögat. Vårt nuvarande ärendehanteringssystem är – uttjänt. HAIPA för in oss i en ny digital tid där besvär och övriga handlingar inlämnas elektroniskt till domstolen, och handlingar och promemorior rör sig elektroniskt inom domstolen. Vi har nu en möjlighet att göra en dygd av tvånget och utan utfattade meningar dyka in i den nya tidsepoken, lämna blyertspennorna ovässade.

Allt nytt innebär osäkerhet och rädslor, men samtidigt en möjlighet att utveckla verksamheten. Testskedet för HAIPA är i gång och det slutliga ibruktagandet närmar sig. En stor grupp folk inom förvaltningsdomstolarna har jobbat utan att spara på sina egna krafter för att det nya systemet skulle motsvara våra behov på bästa möjliga sätt så att det fullskaligt kan tas i bruk. Ett varmt tack till alla!

Vi måste i gott samförstånd och i samarbete med HAIPA-projektkontoret verka för att systemet tjänar oss så väl som möjligt. Så låt oss utbilda oss och sedan fördomsfritt dyka in i den nya världen! Samtidigt måste vi acceptera att systemet i början inte försnabbar vårt arbete, utan tvärtom, men samtidigt tro på att vår verksamhet efter inkörningsskedet blir effektivare än förut.

Ett tredje viktigt tema ansluter sig till både HAIPA och besvärstillståndssystemet, nämligen arbetet med strategin. Vi stannar upp för att reflektera över vil-

ka HFD:s värden är, ledda ur grundlagen och det övriga rättssystemet, målsättningen för HFD som ett av de högsta statsorganen och de strategiska val som tjänar dessa målsättningar. Vi diskuterar tillsammans med hela personalen hur vi allt från ärendets diarieföring tills det expedieras, uppnår en möjligast smidig intern verksamhet, hur besvärstillståndsgrunderna i olika ärendegrupper tillämpas, hur HFD:s beslut skrivs på 2020-talet och hur vår viktigaste och enda resurs, personalens motivation, samhörighetskänsla och arbetsglädje kan förbättras. Själva processen med strategiarbetet är viktigare än högrävanande deklamationer eller rumstavlur. Jag tror att domstolen tack vare den blir mer internt samstämmig, tydligare i målsättningarna och att var och en av oss ännu bättre än förr uppskattar varandras arbete.

HFD:s arbetsmängd visar inga tecken på att avta. Antalet asylbesvärstillståndsansökningar är fortsatt förvånansvärt högt, trots att antalet förstagångsansökningar markant har minskat jämfört med antalet 2015-2016. Som förutspått ökar antalet uppehållstillståndsärenden. De ärenden som anknyter till samlingsvalet har bidragit till extra bestyr. Sammanlagt inkom år 2019 närmare 550 ärenden. HFD:s projektorganisationer med allt från diarieföring och arbetet på avdelningskansliet till föredragning, beslutsfattande och expediering har tjänat på ett ofattbart sätt. Den här formen av självupppoffring är HFD:s styrka men samtidigt väcker situationen en djup oro för personalens ork. En för stor arbetsmängd kräver prioriteringar: det blir nödvändigt att överväga vilka ärenden som kan vänta en tid längre då när det inte finns resurser för allt. Det är inte möjligt att i längden kräva för mycket.

För mig är ett gott samarbete mellan förvaltningsdomstolarna och de allmänna domstolarna samt Domstolsverket som inledde sin verksamhet vid ingången av år 2020, en prioritet. Det goda samarbetet med högsta domstolen har fått en god fortsättning i den nye presidenten Tatu Leppänen. Jag är övertygad om att en gemensam front förbättrar domstolarnas ställning i samhället och stärker grunderna för rättsstaten i vårt land.

Lagen om rättegång i förvaltningsärenden (FRL)

Eija Siitari, justitieråd

Lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019) trädde ikraft i början av året 2020. Med den upphävdes förvaltningsprocesslagen (586/1996) och ändras en del andra lagar som ingick i regeringens proposition (RP 29/2018 rd). Förutom regeringspropositionen har tolkningsmaterial för den nya lagen skapats i riksdagen genom grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 50/2018 rd) och lagutskottets betänkande (LaUB 18/2018 rd).

Jag har vandrat en lång väg – åtminstone mätt i tid – med detta lagprojekt och dess föregångare. År 2005 disputerade jag om behoven att effektivisera förvaltningsprocessen och har sedan dess fått delta i projektets omfattande arbetsgruppsskede inom justitieministeriet.

Under beredningens gång samlades också en del förslag som inte kom med i lagstiftningen. Det mest betydande av dessa var förslaget till dröjsmålsbesvär som en del av förvaltningsprocessen. Under remissrundan framkom så många problem med tillämpningen att regleringen inte trots de goda avsikterna hittade någon lämplig plats inom helheten.

Efter att jag övergick i högsta förvaltningsdomstolens tjänst har jag ännu en gång inom det s.k. sakkunnignätverket fått möjlighet att påverka det slutliga innehållet i de nya förvaltningsprocessbestämmelserna. Inom sakkunnignätverket testades först att elektroniskt kommentera inom nätverket. Arbets sättet passade inte alls eftersom projektet var för stort. Lyck-

ligtvis ansågs klassiskt arbetsgruppsarbete till sist vara det fiffigaste sättet att gå vidare. Inom lagberedningen är muntliga diskussioner bäst, vilket än en gång skulle bevisas.

Grundpelarna inom förvaltningsprocessen bevaras, kompletteras och förnyas

Den nya lagen är i ordningen den tredje allmänna förvaltningsprocesslagen, alltså version 3.0. Lagens grundpelare – överklagbarhet, besvär rätt, myndighetsprincipen och utredning av ärendet – förblir oförändrade eller nästan oförändrade. Lagen innehåller bestämmelser om domstolens processledningskompetens och gör högsta förvaltningsdomstolen huvudsakligen till en besvärstillståndsdomstol.

Lagtekniskt innehåller den nya lagen endast få hänvisningar till rättegångsbalken eftersom motsvarande bestämmelser nu har införts i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Lagen är längre än sin föregångare bland annat på grund av att den innehåller några nya bestämmelser. Lagen följer och förnyar den gamla lagens grundprinciper men innehåller också delvis nytt.

Lagens tillämpningsområde ändras på två punkter. För att kunna överklaga i 124 § i grundlagen avsedda privata aktörers beslut krävs inte längre en explicit bestämmelse om det i lag. Å andra sidan tillämpas förvaltningslagen på ändringssökande i de sällsynta fall där man i första skedet söker ändring hos en myndig-

het och inte hos förvaltningsdomstolen.

I den nya lagens 2 kapitel ingår bestämmelser om på vilka grunder en regional förvaltningsdomstol är behörig. Den största förnyelsen är lagens 11 § med rubriken "Gemensam handläggning i en regional förvaltningsdomstol av ärenden med sakligt samband".

Enligt 11 § i lagen får en förvaltningsdomstol överföra ett ärende som omfattas av dess behörighet till en annan förvaltningsdomstol efter att ha kommit överens om saken med den mottagande domstolen. Innan ärendet överförs ska de delaktiga i rättegången höras. En förutsättning för överföringen är att förvaltningsdomstolen har saklig behörighet att handlägga ärenden som hör till den aktuella ärendegruppen, en gemensam handläggning av ärendena är behövlig av något särskilt skäl, och att en gemensam handläggning av ärendena inte orsakar de delaktiga i rättegången oskälig olägenhet. Ett beslut om överföring får inte överklagas genom besvär.

Syftet med 11 § är inte att jämna ut ärendemängden utan att ärenden som har samband med varandra i enskilda fall kan behandlas och avgöras i samma domstol. Lagen föreskriver inte närmare om förfarandet domstolarna emellan eller på vems initiativ en överföring sker. Den naturliga utgångspunkten är att ändringssökanden själv vill upplysa domstolen om det andra ärendet eller flera ärenden som gärna kunde avgöras i samma domstol.

Lagens 3 kapitel gäller anförande av besvär. En liten men i praktiken stor förändring är att ändringssökanden nu enligt lagen är skyldig att underrätta domstolen om ändringar i kontaktuppgifterna.

Jämfört med nuvarande rättsläge är den största förändringen i kapitel 4 att en tidsfrist har införts för inledande av förvaltningstvistemål (21 §). Ansökan ska lämnas till den behöriga förvaltningsdomstolen inom fem år från det att ärendet blev stridigt. En ansökan som gäller offentligrättslig betalningsskyldighet ska dock lämnas till den regionala förvaltningsdomstolen inom fem år från ingången av det år som följer på det år under vilket betalning har yrkats eller grunden för betalningsskyldigheten har uppkommit.

Bakgrunden till bestämmelsen är erfarenheten av att

det ofta är komplicerat att tillämpa allmän preskriptionslagstiftning på dessa ärenden och att det ur rättskyddssynpunkt är problematiskt med yrkanden som sträcker sig långt bak i tiden.

De nya bestämmelserna i lagens 5 kapitel gäller partssuccession (29 §). Trots att denna juridiska fråga relativt ofta har behövt avgöras i rättspraxis har inga bestämmelser ingått i förvaltningsprocesslagen. Paragrafen motsvarar långt den tolkning som har omfattats i rättspraxis.

Om utredning av ärenden och processledning

Ärendets utredning är kärnan i förvaltningsprocessen. Kapitel 6 som gäller utredning av ärenden bygger till större delen på den gamla förvaltningsprocesslagens bestämmelser men domstolen har getts effektivare möjligheter att leda processen.

Nyheten i 37 § som gäller hur ett ärende utreds finns i 3 momentet där såväl en privat som en offentlig part har ålagts en skyldighet att sanningsenligt lägga fram utredning om grunderna för sina yrkanden. De ska även medverka till utredningen av ärendet. Detta begränsas ändå av ärendets rättsliga natur. Myndigheter har expressis verbis ålagts en skyldighet att vid rättegången på ett objektivt sätt beakta både allmänna och enskilda intressen.

Ett vanligt problem i skriftliga processer är att parterna av en eller annan orsak lämnar in material som inte hänför sig till ärendet. Enligt 39 § 2 mom. i den nya lagen kan domstolen lämna sådant material som uppenbart inte hänför sig till det aktuella ärendet utan avseende. I samband med den nya lagens utbildningstillfällen har det förts en livlig och intressant diskussion om hur bestämmelsen i praktiken ska genomföras. Enligt 46 § i lagen kan domstolen även sätta ut en tidsfrist inom vilken de delaktiga i rättegången ska lämna in eventuellt tilläggsmaterial i ärendet. Domstolen kan lämna material som getts in efter tidsfristen utan beaktande. Också detta gav upphov till livliga diskussioner.

Ett annat problem i en skriftlig process kan vara det att en myndighet inte hör samman domstolens begäran

om utsaga. En myndighet kan till exempel låta bli att svara på ändringssökandens yrkanden jämte motiveringar eller låta bli att lämna in i ärendet behövligt rättegångsmaterial. I den nya lagen ingår en bestämmelse

Den muntliga förberedelsen är inte avsedd att vara en förberedelse för den egentliga muntliga förhandlingen. Förberedelsen kan vara en del av ärendets utredning utan att det i ärendet hålls muntlig förhandling eller förrättas syn.

om att vid vite säkerställa att en myndighet uppfyller sin skyldighet i rättegången (42 §).

En av de intressantaste bestämmelserna i den nya lagen är enligt mig 47 § om muntlig förberedelse. Muntlig förberedelse kan ordnas för att klargöra vilka omständigheter de delaktiga i rättegången är oeniga om i ärendet samt vilken utredning det kan läggas fram som stöd för yrkandena. Vid den muntliga förberedelsen hörs inte vittnen eller sakkunniga så det är inte fråga om en ”minimuntlig förhandling”. Parterna kallas inte automatiskt till den muntliga förberedelsen, utan endast ombuden, om inte en parts närvaro anses

nödvändig. Över den muntliga förberedelsen upprättas ett protokoll.

Den muntliga förberedelsen är inte avsedd att vara en förberedelse för den egentliga muntliga förhandlingen. Förberedelsen kan vara en del av ärendets utredning utan att det i ärendet hålls muntlig förhandling eller förrättas syn. Förberedelsen kan visa sig nyttig i ärenden med omfattande rättegångsmaterial eller annars rättsligt krävande ärenden.

Syn får enligt 48 § 2 mom. i den nya lagen förrättas i utrymmen som används för boende av permanent natur endast om det är nödvändigt för utredningen av ärendet. En i den nya lagen avsedd inspektion (49 §) som avser att konstatera fakta, får inte förrättas i utrymmen som används för boende av permanent natur. Motsvarande bestämmelser som gäller respekten för hemfriden ingick inte i förvaltningsprocesslagen.

Enligt 42 § 2 mom. i lagen ska myndigheten på begäran av förvaltningsdomstolen till domstolen lämna de handlingar som beslutet grundat sig på och annan behövlig utredning. Enligt 50 § har förvaltningsdomstolen oberoende av sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt på begäran få alla sådana uppgifter och handlingar av en myndighet som är nödvändiga för att ett ärende ska kunna avgöras. Båda skyldigheterna kan förstärkas med hot om vite.

Oönskat uppträdande under en muntlig förhandling eller syneförrättning kan hållas i styr med hjälp av rättegångsbot. Den som kränker domstolens anseende eller lämnar in motsvarande skriftligt material om material- et trots domstolens varning kränker domstolens anseende eller annars är olämpligt, kan av domstolen dömas att betala en rättegångsbot (högst 1000 euro).

Om att ordna muntlig förhandling

Den nya lagen innehåller betydligt mer detaljerade bestämmelser om muntlig förhandling än förvaltningsprocesslagen. I lagen finns ett eget kapitel om muntlig förhandling (7 kapitlet).

I lagen ingår nu en bestämmelse som motsvarar den allmänna praxisen att domstolen meddelar en part att det är osannolikt att en muntlig förhandling ord-

nas men samtidigt ger parten tillfälle att skriftligt lämna utredning om det som annars hade framförts i den muntliga förhandlingen (58 § 2 mom.). Det här tillvägagångssättet sparar särskilt på högsta förvaltningsdomstolens resurser om en omfattande muntlig förhandling redan har hållits i första instans och parten nu önskar lämna ny utredning om någon specifik fråga eller precisera bevisningen.

De huvudsakliga grunderna för ordnande av muntlig förhandling är fortsättningsvis utredning av ärendet och en parts yrkande (57 § 1 mom.). En part ska fortsättningsvis uppge varför muntlig förhandling behöver ordnas och vilken utredning han eller hon avser lägga fram vid den.

Domstolen får enligt den nya lagen på fem olika grunder trots en parts yrkande avstå från att ordna muntlig förhandling. De fem grunderna sammanlänkas delvis med varandra. En partsställning som grundar sig på kommunalbesvär kan i sig utgöra en grund att avslå yrkandet liksom det att domstolen redan har fått tillräcklig utredning om de fakta som är av betydelse för att den ska kunna avgöra ärendet, eller att det är möjligt att klarlägga fakta i ärendet på något annat sätt. Det kan också vara onödigt att ordna muntlig förhandling om muntlig förhandling redan har ordnats i samma ärende vid en förvaltningsdomstol, eller om det annars med beaktande av ärendets art och betydelse för parterna samt kraven på en rättvis rättegång är uppenbart onödigt att muntlig förhandling ordnas. Det sistnämnda innebär och framhäver att domstolarna aktivt måste följa med även människorättsdomstolens tolkningslinjer.

Om beslutsfattandet

Lagens 8 kapitel gäller förvaltningsdomstolarnas beslutsfattande. Det nya i kapitlets bestämmelser är att lagen nu uttalar vilka beslutsalternativ domstolarna använder. I lagen beskrivs också i vilken ordning domstolen beaktar, långt å tjänstens vägnar, förutsättningarna för prövning av besvären. Det säger sig självt att det i bestämmelserna (särskilt 81 §) är fråga om uppräknings- och variationerna och tillämpningstillfäl-

Lagens 9 kapitel

gäller delgivning, där syftet
är att både försnabba och
förenkla förfarandet.

lena i det levande livet är mer mångfacetterade och invecklade.

I kapitlet ingår även ett utnyttjandeförbud (83 §). Förvaltningsdomstolen får inte utnyttja utredning som inhämtats i strid med en lagstadgad tystnadsrätt eller tystnadsplikt eller på något annat lagstridigt sätt, om utnyttjandet äventyrar genomförandet av en rättvis rättegång när hänsyn tas till ärendets art, hur allvarlig den rättskränkning är som hänför sig till sättet att inhämta utredningen, hur sättet att inhämta utredningen påverkar dess tillförlitlighet, utredningens betydelse för avgörandet av ärendet och övriga omständigheter. Det är väl uppenbart att även den här bestämmelsen har sin givna plats i kommande beslutsverksamhet.

Lagens 9 kapitel gäller delgivning, där syftet är att både försnabba och förenkla förfarandet.

I 10 kapitlet är det fråga om ersättning av rättegångskostnader. Den största förändringen är att såväl myndigheters som enskilda parter ersättningskyldighet grundar sig på skälighet.

Enligt 95 § 1 mom. i lagen är en delaktig i rättegången skyldig att helt eller delvis ersätta en annan delaktigs rättegångskostnader, om det särskilt med beaktande av avgörandet i ärendet är oskäligt att denne själv ska stå för sina rättegångskostnader. När ersättningskyldighetens skälighet bedöms kan hänsyn dessutom tas till ärendets rättsliga oklarhet, de delaktigas egna åtgärder och ärendets betydelse för parten (95 § 2 mom.). Den tidigare begränsningen för en myndighets ersättningskyldighet – att rättegången har orsakats av ett fel hos myndigheten – har utgått i och med den nya lagen. Däremot ingår begränsningen för en enskild part - om den enskilda parten har framställt ett uppenbart ogrundat yrkande – även i den nya lagen.

Lagens 11 kapitel gäller rättelse och komplettering av beslut. Förvaltningsdomstolen kan komplettera sitt beslut inom besvärstiden, dock senast inom 30 dagar från delfäendet av beslutet, om beslutet inte innehåller ett avgörande i fråga om alla de byrskanden som framställts i ärendet. Ett beslut får dock inte kompletteras om det leder till ett resultat som är oskäligt för en part. I praktiken kan komplettering gälla till exempel

det att domstolen inte har uttalat sig om skyldigheten att erlägga rättegångskostnader. I motsvarande situationer har förvaltningsdomstolar i enstaka fall ansökt om återbrytande eller undanröjning av sitt eget beslut.

Besvärstillståndssystemet

Bestämmelserna om besvärstillstånd ingår i lagens 12 kapitel. De i lagen föreskrivna grunderna för besvärstillstånd motsvarar de i förvaltningsprocesslagen föreskrivna grunderna. Enligt dem är högsta förvaltningsdomstolen inte endast en prejudikatsdomstol.

Enligt 112 § 2 mom. får i fråga om beslut som gäller besvärstillstånd skälen anges så att enbart de tillämpade bestämmelserna uppges, om inte ärendet på grund av sin natur kräver att skälen anges på något annat sätt.

Besvärstillståndssystemets förhållande till skyldigheten att framställa en begäran om förhandsavgörande ledde i människorättsdomstolen till några domar där domstolen ansåg att de schematiska ordalydelserna gällande avslag på ansökan om besvärstillstånd bröt mot människorättskonventionens artikel 6.1 om rättvis rättegång eftersom ingen skild motivering gavs för att ingen begäran om förhandsavgörande framställdes (t.ex. Dhahbi v. Italien 8.4.2014 och Schipani m.fl. v. Italien 21.7.2015).

Efter människorättsdomstolens dom Baydar v. Nederländerna 24.4.2018 tillämpas inte längre den tolkningen. I sin dom godkände människorättsdomstolen att de högsta domstolarnas schematiska korta motiveringar även innehåller ett ställningstagande till att det i ärendet inte är befogat att framställa en begäran om förhandsavgörande från unionens domstol. Den nya lagens bestämmelser om beslutsskälen är således i linje med människorättsdomstolens praxis.

Lagens 13 kapitel gäller extraordinärt ändringssökande. I detta sammanhang är det värt att märka att klagan som extraordinärt rättsmedel har sammanförts med återbrytande. Därför måste nu en del av grunderna för återbrytande framföras snabbare än förr. Det här gäller särskilt om ansökan grundar sig på fel i hörandet.

HAIPA elektrifierar rättskipningen på HFD

Taina Pyysaari, Justitieråd

Utvecklingsprojektet för förvaltningsdomstolarnas verksamhetsstyrnings- och dokumentshanteringsprogram – HAIPA – har under det gångna året tagit stora kliv framåt. Det nuvarande ärendehanteringsprogrammet som grundar sig på Lotus Notes och är från början av 1990-talet, de hemvana högarerna med handlingar och de skriftliga föredragningspromemoriorna går, som det nu ser ut, till historien i maj 2020.

Syftet med HAIPA är att vi ska kunna såväl arbeta som uträtta ärenden elektroniskt vid förvaltnings- och specialdomstolarna och stöda utvecklingen av arbetsätt som stöder detta. Projektets slutprodukt är en datasystemshelhet där domstolarna elektroniskt handhar alla de funktioner som hänför sig till rättskipningsärendena från det att ärendet blir anhängigt och avgörs ända till statistikföring och arkivering. Tanken har inte varit att HAIPA skulle tas i bruk stegvis, men e-tjänsten som ansluter till systemet togs i bruk som en separat helhet redan 2018. Via e-tjänsten är det möjligt att anhängiggöra ärenden, lämna in utredningar, svara på domstolens begäran om hörande eller ställa frågor. Domstolen kan skicka beslut, begäran om hörande och övriga dokument via e-tjänsten.

HAIPA-projektet leds av en ledningsgrupp tillsatt av justitieministeriet och det praktiska arbetet görs på HAIPA-projektkansliet i Böle. I högsta förvaltningsdomstolen har HAIPA-beredningsgruppen koordineringsansvaret för HAIPA-projektet. Alla personalgrupper och avdelningar är representerade i beredningsgruppen, som möts med cirka två veckors mellanrum. Beredningsgruppen har hjälp av tre arbetsgrupper: HAIPA-förändringsgruppen, HAIPA-utbildningsgruppen och den grupp som funderat på hur de elektroniskt inkomna handlingarna ska namnges.

HAIPA har fortskridit från förutredningsskedet och kravdefinieringarna som påbörjades 2014, konkurrensutsättningen av IT-systemet och dess byggande, till testbruk våren 2019. Vi fick värdefull feedback

om systemets funktionalitet och icke-funktionalitet av precis dem som senare kommer att använda systemet: registratorerna, notarierna, föredragandena, domarna och kanslipersonalen. För att förmedla feedbacken via projektkansliet till systemleverantören krävdes ett par veckor intensivt workshoparbete tillsammans med projektkansliet, Helsingfors förvaltningsdomstol och HFD:s beredningsgrupp.

Efter dessa skeden kom vi åt att på riktigt använda HAIPA 30.10.2019. Nu lekte vi inte längre i en skolningsmiljö med fantasiärenden utan i slutet av oktober togs ärendehantering och verksamhetsstyrningen i begränsat produktionsbruk i två pilotdomstolar: Helsingfors förvaltningsdomstol och högsta förvaltningsdomstolen. En begränsad mängd ärendekategorier deltar i pilotarbetet: mentalvårdsärenden, beviljande av utkomststöd och service för funktionshindrade. Under pilotskedet samlar vi in feedback för nästa version av systemet och dess omfattande ibruktagande som gäller alla förvaltnings- och specialdomstolar.

Enligt beredningsgruppens handlingsplan utvidgas pilotskedet i januari 2020 till alla ärenden i högsta förvaltningsdomstolen där det är möjligt, med beaktande av graden av beredskap för vissa myndigheters e-tjänstportaler. I och med detta sitter vi i januari 2020 igen i stora klungor på skolningstillfällen om hur HAIPA tas i bruk.

Det har från början varit klart att datasystemet inte byggs utgående från nuvarande arbetsmetoder och -sätt, utan de kommer oundvikligen att förnyas. Det är inte alldeles smärtfritt att acceptera och omfatta en förändring som påverkar allas arbetssätt, och det är helt begripligt. Därför har vi jobbat på flera fronter, bl.a. har vi strävat till att förbättra personalens allmänna tekniska kunnande med hjälp av specifik utbildning. Det är kanske överdrivet att säga att HAIPA har krävt blod, svett och tårar, men arbetat har vi. Och mycket återstår ännu att göra innan alla processer som utgår från användningen av e-tjänsten och beslutsfattandet har tagits i bruk och omfattats på en sådan nivå att de smidigt betjänar användarna och våra domstolars målsättningar och strategier.

Finnpulp Oy fick inte miljötillstånd för en bioproduktfabrik (HFD 2019:166)

Elina Nyholm, referendarieråd   **Mika Seppälä**, justitieråd

Frågeställningen i det miljötillståndsärende som gällde en bioproduktfabrik som Finnpulp hade planerat att anlägga i Sorsasalo i Kuopio handlade i högsta förvaltningsdomstolen särskilt om hur fabriken avloppsvatten bedömdes påverka vattendraget, om avloppsvattnet riskerade Kallavesis goda vattenstatus och om och i hur stor grad det gick att förebygga vattnets förorening med tillståndsbestämmelser. Ärendet avgjordes förutom av högsta förvaltningsdomstolens president, av fyra justitieråd och två miljöskunnigråd. Omfattningen av de naturvetenskapliga och juridiska frågeställningarna i ärendet beskrivs av att ärendet behandlades i fyra sessioner under ett år och därutöver förrättade högsta förvaltningsdomstolen syn på området. Ärendet avgjordes i HFD efter omröstning 5–2.

Regionförvaltningsverket i Östra Finland hade 31.3.2017 beviljat Finnpulp Oy miljötillstånd för en bioproduktfabrik. Tillståndet var i kraft tillsvidare. Enligt ansökan var fabriken årsproduktion 1,2 miljoner ton cellulosa. I fabriken verksamhet ingick en cellulosafabrik, förgasningsanläggning, ett biokolverk, biogasverk och fabriken energiproduktion samt ett skilt reningsverk för avfallsvatten. Fabriken var planerad att anläggas i Sorsasalo i Kuopio cirka nio kilometer från Kuopio centrum. Fabriken avloppsvatten skulle släppas ut till Kellosekälfjärden i Kallavesi. I tillståndsbestämmelserna hade utsläppen i vattendraget begränsats från de i ansökan uppgivna. Vasa förvaltningsdomstol hade 21.9.2018 avslagit de skadelidandes och miljöskyddsorganisationernas yrkanden om att upphäva regionförvaltningsverkets beslut. Förvalt-

ningsdomstolen upprätthöll regionförvaltningsverkets beslut men preciserade bland annat de tillståndsbestämmelser som gällde uppföljningen av utsläppen i vattendragen och det mottagande vattendraget samt utredningar som gällde verksamhetens effekter.

Högsta förvaltningsdomstolen beviljade besvärstillstånd åt de skadelidande och miljöskyddsföreningarna och prövade ärendet. HFD godkände i sitt årsboksbeslut HFD 2019:166 givet 19.12.2019 besvären och upphävde Vasa förvaltningsdomstols och regionförvaltningsverkets beslut. Företagets ansökan om miljö-tillstånd avsågs.

Fabrikens andel av de för helhetsbelastningen på vattendraget centrala utsläppen var tydligt mindre än den diffusbelastning som belastar Kallavesi, men ändå betydande. Till exempel var andelen fosfor utgående från ansökan och de gränsvärden som ingick i re-

gionförvaltningsverkets beslut cirka sju procent. På grund av att diffusbelastningen varierade från år till år var det inte möjligt att fastställa en exakt procentandel för fabriken andel av helhetsbelastningen på Kallavesi. Torra år var diffusbelastningens andel av helhetsbelastningen mindre och fabriken andel därmed större.

En miljökonsekvensbedömning över verksamheten hade genomförts och i samband med behandlingen av tillståndsansökan hade en stor mängd handlingar tillkommit i ärendet. De tillämpade modellerna och analyserna av dem innehöll bedömningar av den planerade fabriken utsläpp och deras inverkan på utsläppsplatsens miljö vid Kellosekä samt hela Kallavesi. I modellerna hade Kallavesis natur som genomströmningssjö tagits som utgångspunkt och den goda cirkulationen i vattnet hade betonats. I analyseringen av modellerna hade den interna belastningens och de olika fak-

torernas, som sulfat, fosfor, syreförbrukning och värmebelastning, samverkan inte tagits i beaktande med tanke på vattnets eutrofiering. I konsekvensbedömningen hade inte heller gjorts någon sådan jämförelse där storleksklasserna på den belastning som orsakades av fabriken och övrig yttre belastning samt inre belastning hade framgått och därigenom deras inverkan på ämnenas kretslopp i sjön.

Med tanke på att fabriken förutom kväve-, fosfor- och sulfatbelastning också skulle orsaka värmebelastning som ökar effekterna av eutrofieringen och då det även utgående från de gjorda modelleringarna vintertid förekom någon grad av syreförlust i bottenvattenmassan, var det synnerligen sannolikt att fosfor och sulfat som bundits i sedimenten under syrefria omständigheter frigörs i vattnet och ökar den inre belastningen. Sulfathalten i vattnet bidrar till att fosfor fri-

görs ur sedimenten. Vidare försvagas oundvikligen botten sedimentets förmåga att absorbera belastningen då belastningen ökar. En betydande del av det fosfor som transporteras med den yttre belastningen absorberas i Kallavesi, vilket på lång sikt påverkar fosfors kretslopp och den inre belastningen. Den näringsbelastning som når Kallavesi från övriga källor reagerar med sulfat- och värmebelastningen från verksamheten och förstärker för sin del den inre belastningen på sjön. I bedömningen hade inte heller beaktats den följd av eutrofieringsutvecklingen som via fiskbeståndet och djurplanktonen inverkar på näringskedjan, vilket i sin tur gynnar en tillväxt av bioplanktonmassan.

Ur bedömningarna framgick inte klart och entydigt hur de ovan beskrivna faktorerna i synnerhet tillsammans påverkar Kallavesis ekologiska status under den planerade verksamhetens hela livscykel, det vill säga

under en tilläggsbelastning som pågår flera årtionden.

Beroende på hur tillförlitliga uppgifterna om inflödet i en sjö och dess djup är blir beräkningen gällande sjöns strömning olika exakt. Strömningen och topografin har stor betydelse för hur länge avfallsvattnen dröjer och hur de driver i sjön. EFDC-modellen har utvecklats för modellering av kustvatten det vill säga för användning i salta vatten, vilket innebär att sötvattnets olika densitet kan påverka modellens användbarhet. Enligt sökandens tilläggsutredning var den beräknade tiden avfallsvattnet dröjer i Kelloselkä under två månader och på grund av den relativt korta tiden var omsättningstiden för hela vattenmassan teoretiskt sett ungefär ett år. Därmed räcker en treårsperiod i modelleringen för att beskriva vattnets halter för hela fabriken livscykel. Kunskapen om Kallavesis djup och strömningarnas huvudriktningar är delvis bristfällig och strömningarna varierar delvis stort under olika tider, varför bedömningen av omsättningstiden är osäker. Det var inte möjligt att försäkra sig om att sjöns huvudströmning var korrekt och omsättningens variation i de olika delarna av Kallavesi var det inte möjligt att försäkra sig om utgående från det tillgängliga bakgrundsmaterialet. Det var inte möjligt att utgående från bakgrundsmaterialet försäkra sig om att beräkningarna var korrekta eftersom uppgifterna om strömningarna baserade sig på modelleringarna och var bristfälliga även gällande uppgifterna om temperatur och densitet. Vidare var den griddning som använts i modelleringen inte tillräckligt specifik för att på ett tillförlitligt sätt beskriva bottenvattenmassans faktiska kvalitet.

I vattenförvaltningsplanen för Vuoksen 2016 – 2021 och i Åtgärdsprogrammet för vattenförvaltningen i Norra Savolax för åren 2016 – 2021 hade den ekologiska och kemiska statusen för vattendragen i Kallavesi varit god. Kallavesis ekologiska status hade, enligt ett utlåtande som NTM-centralen i Norra Savolax gav till högsta förvaltningsdomstolen, på senare tid dock lindrigt försämrats åtminstone för växtplankton-kvalitetsfaktorns del. Med den ökning av halterna som sökanden uppskattade och även med en mycket mindre ökning skulle totalhalten av a-klorofyll i Kallavesi änd-

ras till måttlig enligt de nyaste beräkningarna som ingick i NTM-centralens utlåtande. Det var ändå inte fråga om en kvalitetsfaktor i den ekologiska statusen, utan endast en uppskattad försämring i en kvalitetsfaktors, dvs växtplankton-kvalitetsfaktorns, delfaktor.

Den unionsrättsliga tolkningen av ramdirektivet för vatten har fastslagits i den s.k. Weser-domen. Med beaktande av domen skulle det avgöras om projektet riskerade att Kallavesis ytvattenförekomstns goda ekologiska och kemiska status till någon del försämrats, eller om projektet orsakade en försämring av minst en av de i ramdirektivets för vatten bilaga V avsedda kvalitetsfaktorerna för en vattenförekomstns status. Ramdirektivet för vatten, som har genomförts med miljöskyddslagen och lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen, förutsätter att man eftersträvar att en ytvattenförekomstns status är god. Därför kan all betydande tilläggsbelastning på ifrågavarande vattendrag anses i någon mån försvåra att god status uppnås. Även i det fall att kvalitetsfaktorn ligger mellan god och måttlig måste man förhålla sig restriktivt till all tilläggsbelastning på vattendraget.

Eftersom effekterna av den planerade fabriken verksamhet i det mottagande vattendraget sträcker sig över kommande vattenförvaltningsperioder ska ärendet bedömas utgående från dessa verkningar och planer. A-klorofyllhalten är en delfaktor i växtplanktonfaktorn. Detta innebär att en ökning av den, så att endast a-klorofyllhalten försämrats till måttlig nivå, inte ensamt utgör en grund för att upphäva miljötillståndsbeslutet. Den övriga utredning som hade erhållits i ärendet visade ändå att även de andra kvalitetsfaktorerna som beskriver Kallavesis ekologiska status trendmässigt höll på att försämrats på grund av övergödning på ett sådant sätt, att Kallavesi ekologiska status eller åtminstone en av kvalitetsfaktorerna, dvs växtplankton, riskerade att försämrats till måttlig nivå i synnerhet om belastningen på vattendraget ännu ökar. De nyaste forskningsresultaten gällande Kallavesi ekologiska status visade att Kallavesi ekologiska status redan nu för växtplankton-kvalitetsfaktorns del – även om belastningen på vattendraget skulle förbli på nuvarande nivå – riskerade att försämrats till måttlig,

då alla delfaktorer inom kvalitetsfaktorn, dvs. a-klorofyllhalt, helhetsbiomassa, halten skadliga blåalger i biomassan och trofiindexet för växtplankton (TPI) beaktas.

Vid bedömningen av hinder för beviljande av tillstånd enligt 49 § i miljöskyddslagen har de skadliga följder som orsakas av verksamheten och den övriga belastningen avgörande betydelse. Enligt lagen saknar till exempel den nytta verksamheten har ur allmän synvinkel, eller dess ekonomiska resultat, betydelse.

Det var fråga om en exceptionellt stor bioproduktfabrik med en årsproduktion på upp till 1,2 miljoner ton cellulosa. Fabriken var tänkt att placeras på stranden vid Kallavesi på ett område med stor betydelse för bland annat rekreation och vattentagning, cirka nio kilometer från Kuopio centrum. Fabriken avloppsvatten skulle ha släppts ut till Kellosekärfjärden i Kallavesi. Kallavesi är som insjövattnedrag med tanke på vattnets nuvarande status särskilt känslig för ökad belastning. Helhetsbelastningen på Kallavesi härstammar till största delen från diffusbelastning. Trots det hade den av fabriken orsakade tilläggsbelastningen på vattendraget varit så betydande och långvarig att målet att upprätthålla vattnets goda status klart hade försvårats. Den totala belastningen hade varit så stor att det fanns risk för en sådan följd som är förbjuden enligt 49 § 2 mom. i miljöskyddslagen.

Fabriken som ansökan gällde hade beviljats miljötillstånd tills vidare. Enligt den erhållna utredningen var det meningen att verksamheten skulle pågå länge, under tiotals år, enligt en uppskattning som under syneförrättningen framfördes av en representant för verksamhetsutövaren. Miljötillståndet innehöll av regionförvaltningsverket och förvaltningsdomstolen fastställda tillståndsbestämmelser. De tillåtna utsläppsmängderna enligt tillståndsbestämmelserna baserade sig på bästa tillgängliga teknik. Därför var det i detta fall inte ur en tekniskt-ekonomisk synvinkel möjligt att minska utsläppen med hjälp av tekniska lösningar eller genom att ytterligare skärpa gränsvärdena för utsläppen. Av 52 § 2 mom. i miljöskyddslagen följer dessutom att tillståndsbestämmelser som gäller produktionsmängder inte kan införas i ett miljötill-

stånd för industriell verksamhet.

Ett miljötillstånd kan beviljas att gälla tills vidare eller för en begränsad tid. En representant för verksamhetsutövaren har under syneförrättningen meddelat att verksamheten inte inleds med ett tidsbegränsat tillstånd. Högsta förvaltningsdomstolen hänvisade

Det var fråga om en exceptionellt stor bioproduktfabrik med en årsproduktion på upp till 1,2 miljoner ton cellulosa.

också till ändringen av miljöskyddslagen genom lag 423/2015, varefter det inte längre har varit möjligt att i ett miljötillstånd förutsätta att en ansökan inom en given tid görs för att kontrollera tillståndsbestämmelserna. Tillämpningen av bestämmelsen i 54 § i miljöskyddslagen om särskild utredning är inte lika omfattande som den tidigare bestämmelsen om kontroll av tillståndsbestämmelserna.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade sammanfattningsvis att det inte var möjligt att i ärendet försäkra sig om att verksamheten, med denna placering och de i ansökan uppgivna produktionsmängderna, under hela dess verksamhetstid och med beaktande av utvecklingen av vattnets ekologiska status där avloppsvattnet släpps ut, inte skulle medföra en i 49 § 2 punkten i miljöskyddslagen förbjuden betydande förorening, då bestämmelsen tolkas enligt de krav unionsrätten och försiktighetsprincipen uppställer. På dessa grunder skulle förvaltningsdomstolens och regionförvaltningsverkets beslut upphävas och Finnulp Oy:s tillståndsansökan avslås.

Sameärenden sysselsatte högsta förvaltningsdomstolen

Joonas Ahtonen, justitiesekreterare

År 2019 inkom cirka 600 sameärenden till högsta förvaltningsdomstolen. De utgjorde omkring tio procent av alla till högsta förvaltningsdomstolen under året inkomna ärenden. Sameärendena har 2019 varit starkt representerade bland högsta förvaltningsdomstolens ledamöters, föredragandes och kanslipersonals arbetsuppgifter. På grund av sameärendenas brådskande natur har behandlingen av dem krävt effektivt projektarbete.

I högsta förvaltningsdomstolen behandlades år 2019, med anknytning till samtingsvalet som förrättas vart fjärde år, ändringsansökningar som gällde upptagning i vallängden. Den som är upptagen i vallängden är röstberättigad i sametingsvalet.

Högsta förvaltningsdomstolen hade upphävt sammanlagt 97 beslut som sametingets styrelse fattat och som hänförde sig till sametingsvalen 2011 och 2015. Sametingets styrelse var av skarpt divergerande åsikt med högsta förvaltningsdomstolens linjedragningar särskilt i en del fall som gällde den tillämpade helhetsbedömningen. Utgångsläget för valåret 2019 var därför redan från början utmanande.

FN:s människorättskommittés synpunkter och sametingets styrelses ansökningar om återbrytande

Upptakten till det arbetsdryga året 2019 utgjordes av de synpunkter FN:s människorättskommitté gav

1.2.2019 med anledning av några samers framställningar. Människorättskommittén ansåg att Finland hade brutit mot rättigheterna enligt artikel 25 och 27 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter för att högsta förvaltningsdomstolen i sina s.k. helhetsbedömningsbeslut hade omfattat en tolkning av 3 § i sametingslagen, som gäller på vilka grunder en person kan upptas i vallängden, som inte hade grundat sig på rimliga och objektiva kriterier. I synpunkterna betonades särskilt gruppidentifikationen och samernas självbestämmanderätt avseende vem som är same.

Sametingets styrelse ansökte, med hänvisning till människorättskommittén synpunkter, 3.4.2019 om återbrytande av högsta förvaltningsdomstolens beslut i 97 ärenden där högsta förvaltningsdomstolen hade upphävt sametingets styrelses beslut och förordnat att personerna i fråga skulle upptas i sametingets vallängd.

Högsta förvaltningsdomstolen avgjorde, efter att ha

Med same avses i 3 § i sametingslagen
en person som anser sig vara same, förutsatt att

1.

han själv eller åtminstone någon av hans föräldrar eller far- eller morföräldrar har lärt sig samiska som första språk

2.

han är efterkommande till en sådan person som har antecknats som en fjäll-, skogs- eller fiskelapp i jordböckerna eller uppbörds- och mantalslängderna eller att

3.

åtminstone någondera av hans föräldrar har antecknats eller hade kunnat antecknas som röstberättigad vid val av delegationen för sameärenden eller sameetinget.

hört parterna, ansökningarna om återbrytande i snabb takt på grund av det annalkande sametingsvalet. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg i 33 ärenden som ansökan om återbrytande gällde, att ärendena inte hade varit sådana där domstolen använt sig av en sådan helhetsbedömning som avsågs i ansökan om återbrytande. I dessa ärenden hade personen antingen på grund av språkkunskap (3 § 1 punkten i sametingslagen), eller släktskap (3 § 3 punkten i sametingslagen), ansetts uppfylla kriterierna för att upptas i vallängden. Högsta förvaltningsdomstolen avslag enhälligt ansökan om återbrytande i dessa ärenden. Ett av besluten har publicerats som årsboksbeslut (HFD 2019:89).

Ansökan om återbrytande gällde i 64 fall ärenden där en person efter en helhetsbedömning hade ansetts uppfylla kriterierna för att upptas i vallängden, eller en sådan persons efterkommande. Högsta förvaltningsdomstolen avslag 5.7.2019 ansökan om återbrytande avseende dessa ärenden efter omröstning. Ett av besluten har publicerats som årsboksbeslut (HFD 2019:90).

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg i motsats till människorättskommittén, att den inte hade förbigått de i 3 § i sametingslagen nämnda objektiva kriterierna då den gjorde en helhetsbedömning, eller att den tillämpat lagen uppenbart oriktigt i ljuset av den, vid den tidpunkt då ärendena avgjordes, aktuella praxisen inom internationell rätt. Trots de ovan beskrivna skillnaderna i synsätt ifrågasatte högsta förvaltningsdomstolen inte människorättskommitténs synpunkter gällande tolkningen av de bestämmelser om ursprungsfolkens kollektiva rättigheter, bl.a. betydelsen av gruppidentifikation, som föreskrivs i MP-konventionen och andra källor för internationell rätt.

Avseende grunderna för återbrytande konstaterade högsta förvaltningsdomstolen i dessa 64 ärenden att människorättskommitténs synpunkter, som givits efter de beslut som ansökningarna om återbrytande gällde, inte utgjorde i 63 § 1 mom. 3 punkten i förvaltningsprocesslagen avsedd ny utredning, utan ansökningarna skulle bedömas utgående från uppenbart oriktig tillämpning av lag enligt 2 punkten.

I de högsta domstolarnas rättspraxis har till denna del beaktats om lagtillämparen utgående från ex-

isterande praxis borde ha varit medveten om det internationella organets tolkning. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att det inte hade framförts sådana grunder i ärendet som skulle ge anledning till att avvika från nämnda de högsta domstolarnas stadgade praxis. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att det inte i dessa 64 ärenden fanns skäl till återbrytande enligt förvaltningsprocesslagen.

Sametingets valnämnds självrättelsebeslut

Sametingets valnämnd avförde 1.7.2019 genom självrättelse sådana personer ur vallängden som hade upptagits i vallängden efter högsta förvaltningsdomstolens beslut 2011 och 2015. Över 90 besvär anfördes hos högsta förvaltningsdomstolen över dessa beslut av valnämnden.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade i sitt publicerade beslut 1.8.2019, liggarnummer 3561 att lagenligheten av att uppta personen i fråga i vallängden hade avgjorts i högsta förvaltningsdomstolen. Det var därför inte frågan om ett sådant uppenbart fel av teknisk art som kan korrigeras genom självrättelse. Högsta förvaltningsdomstolen upphävde och undanröjde, till de delar ärendena upptogs till prövning, valnämndens beslut på besvär av de berörda personerna.

Besvär som gällde upptagning i vallängden

550 nya personer ansökte om att bli upptagna i vallängden för 2019 års sametingsval. Sametingets valnämnd godkände 207 ansökningar och avslag resten. Valnämnden motiverade sina beslut mestadels endast med ett konstaterande om att valnämnden inte identifierade sökandena som medlemmar av det samiska urfolket. En del av de personer som inte blev upptagna i vallängden sökte ändring i valnämndens beslut först genom rättelseyrkande hos valnämnden och därefter hos sametingets styrelse. Med anledning av rättelseyrkandena konstaterade både valnämnden och styrelsen att de inte kände till något sådant fel eller någon sådan annan grund som skulle ha föranlett en rättelse av valnämndens beslut. Först efter det andra rättel-

550

nya personer ansökte om
att bli upptagna i vallängden
för 2019 års sametingsval.

seyrkandet var det möjligt att söka ändring hos högsta förvaltningsdomstolen.

Till högsta förvaltningsdomstolen inkom 222 besvär över sametingets styrelses beslut givna den 27.8.2019. Sametingets styrelse avlog genom sina beslut rättelseyrkandena av de personer som hade ansökt om att bli upptagna i vallängden. I besvären fästes särskilt uppmärksamhet vid att de beslut valnämnden och styrelsen hade fattat, saknade individuella skäl gällande de enskilda sökandena.

Högsta förvaltningsdomstolen gav 26.9.2019 beslut i 27 ärenden som gällde frågan om ett barn eller barnbarn till en person, som efter högsta förvaltningsdomstolens beslut år 2011 eller 2015 hade upptagits i vallängden, skulle upptas i vallängden som en efterkommande. I sitt publicerade årsboksbeslut HFD 2019:123 konstaterade högsta förvaltningsdomsto-

len att beslutet att uppta eller inte uppta en person i vallängden måste grunda sig på de objektiva kriterier som framgår ur 3 § i sametingslagen. Enbart med en hänvisning till gruppidentifikationen är det därför inte möjligt att låta bli att uppta en person i vallängden i en situation där sökanden uppfyller den i 3 § i sametingslagen avsedda självidentifikationen och ett av de objektiva kriterierna i 1–3 punkten i samma paragraf. Ändringssökandena identifierade sig som samer och uppfyllde som efterkommande 3 § 1 mom. 3 punkten i sametingslagen. Därför upphävde högsta förvaltningsdomstolen sametingets styrelses beslut och bestämde att ändringssökandena skulle upptas som röstberättigade i sametingets vallängd. Besluten gällde även skyldigheten att motivera beslut.

Sametingsvalet förrättades 2.-30.9.2019. På grund av den tid som handläggningen av besvären och re-

missförfarandet tog i anspråk gavs en del av besluten först i oktober. Högsta förvaltningsdomstolen upphävde i oktober cirka 180 beslut som gällde upptagning i vallängden och återförvisade dem till sametingets styrelse.

Ett av besluten publicerades som årsboksavgränsande HFD 2019:128. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade i beslutsskälerna att endast det att till beslutet hade fogats allmänna motiveringar med hänvisningar till FN:s människorättskommittés synpunkter, samernas självbestämmanderätt och gruppidentifikationen inte uppfyllde de krav som ställs på motiveringarna enligt 45 § 1 mom. i förvaltningslagen. Sametingets styrelse borde i sitt beslut ha tagit ställning till om ändringssökanden uppfyllde kravet på självidentifikation i 3 § i sametingslagen och något av de objektiva kriterierna i 1 - 3 punkten i samma paragraf. Eftersom sametingets styrelse inte i sina motiveringar hade tagit ställning till om de ovan nämnda kriterierna uppfylldes, hade högsta förvaltningsdomstolen inte förutsättningar att utgående från vad ändringssökanden hade anfört i sina besvär avgöra om sametingets styrelse hade grundat sitt beslut på kriterierna i sametingslagen.

Det att besluten gavs i oktober innebar att sametingsvalet för år 2019 redan hade förrättats. Med beaktande av att valnämnden upprättar vallängden på basis av vallängden för föregående val och uppgifterna i befolkningsregistret hade frågan om ändringssökandens upptagning i vallängden år 2019 fortfarande en självständig betydelse i kommande val.

Övriga sameärenden i högsta förvaltningsdomstolen

Utöver de ovan beskrivna huvudskederna avgjorde högsta förvaltningsdomstolen 90 anföranden av klagan som sametingets valnämnd anförde över de ärenden som gällde självrättelsebesluten. Sametingets valnämnd ansåg att högsta förvaltningsdomstolen hade förfarit felaktigt bland annat på den grunden att valnämnden inte hade hörts i ärendet eller hörandet hade gällt endast ändringssökandenas yrkanden gällande rättegångskostnaderna.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade i sitt beslut 24.10.2019 liggarnummer 5019, att valnämnden inte var part i de ärenden över vilka klagan hade anförts, och att det inte var fråga om en brist i hörandet enligt 59 § 1 mom. 1 punkten i förvaltningsprocesslagen som valnämnden hänvisat till. Det hade även i övrigt på det sätt som avses 36 § 1 mom. i förvaltningsprocesslagen varit onödigt att höra valnämnden. Klagan hade inte motiverats med sådana i 59 § 1 mom. i förvaltningsprocesslagen avsedda grunder som hade kunnat godkännas. Ansökningarna avslogs.

Sametingets styrelse har ansökt om återbrytande av de 27.9.2019 givna besluten om upptagning i vallängden till de delar sametinget i dem har ålagts att erlagga rättegångskostnader.

Sametingets styrelse fastställde 2.10.2019 valresultatet för sametingsvalet 2019. De fyra rättelseyrkanden som gjordes över beslutet avslogs av sametingets styrelse. Över dessa fyra beslut har besvär anförts till högsta förvaltningsdomstolen. Besvären har i skrivande stund inte avgjorts.

Avslutningsvis och en blick framåt

Trots den stora mängd sameärenden som behandlades 2019 är det sannolikt att nya besvär gällande sameärenden inkommer till högsta förvaltningsdomstolen inom en snar framtid. Tidpunkten för när besvären anhängiggörs och deras antal är beroende av när sametingets styrelse behandlar de cirka 180 ärenden gällande upptagning i vallängden som högsta förvaltningsdomstolen återförsände till styrelsen och hur sametingets styrelse avgör rättelseyrkandena.

Merparten av de år 2019 inkomna sametingsärendena har avgjorts. Nästa sametingsval förrättas som det nu ser ut år 2023. Förändringar är dock möjliga före det eftersom valresultatet innebär att sametingets sammansättning förändras markant. Det redan tidigare påbörjade arbetet med en revidering av sametingslagen ingår dessutom i regeringsprogrammet. Det återstår att se vad som händer före nästa val, och om en motsvarande ärendemängd mera upprepas.

Kanslichefens översikt:

Det rättsstatliga förtroendet byggs ett domarutbyte i taget

Emil Waris, kanslichef

År 2019 har, som det framgår ur översiktarna i denna årsberättelse, varit ett planerings- och förberedelsernas år i högsta förvaltningsdomstolen. Verksamhetens utveckling är oundviklig inför förändringarna i verksamhetsmiljön. Utvecklingsarbetet, testningen och pi-

lotbruket av HAIPA-systemet, förberedelserna inför den nya processlagen, förhandlingarna om grundrenoveringen av våra verksamhetsutrymmen och strategiprojektet har under året krävt betydande insatser. Jag vill tacka personalen för knogandet och framförallt den

engagerade och uppbyggliga inställningen till de kommande förändringarna. Vi har sett prov på exemplariskt engagemang, deltagande och direkt hängivelse inom såväl domar- som föredragandekåren och bland kanslipersonalen.

Jag har för egen del fått lotsa dessa utvecklingsprojekt sedan jag i början av maj började som kanslichef. Ett stort tack för att överlåtelsen av stafettpinnen var så väl förberedd går till min föregångare Toni Kaarresalo, som har övergått till att arbeta som förvaltningsrättsdomare. Professionella kolleger och en tacknämligt självstyrd rättskipningsorganisation har för egen del gjort övergången smidig.

I den här översikten vill jag koncentrera mig på en dimension av högsta förvaltningsdomstolens arbete som har fått mindre uppmärksamhet, men vars betydelse har varit särskilt stor under 2019. Vid sidan av sin övriga verksamhet har högsta förvaltningsdomstolen under 2019 ansvarat för och annars mottagit en ovanligt stor mängd domarbesök och utbytesdomare.

De högsta domstolarna i Finland ordnade tillsammans i april det nordiska mötet för de högsta domstolarna. Mötet hölls i Tusby. Diskussionsteman var bland annat garantierna för domstolarnas oberoende, relationerna mellan den europeiska och de nationella domstolarna och yttrandefriheten i den europeiska människorättskonventionen. I Helsingfors ordandes i april även de nordiska högsta domstolarnas kanslichefsdagar. Domstolarnas nordiska samarbete är en väl etablerad del av den internationella verksamheten och de gemensamma nordiska rättstraditionerna möjliggör djuplodande samtal.

Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen tog i juni emot en delegation från Kinas högsta domstol. Domstolarnas representanter samlades i Rovaniemi och i Helsingfors. Diskussionsämnen var ursprungsfolks och minoriteters självbestämmanderätt, prejudikat och alternativ konfliktlösning.

I september var högsta förvaltningsdomstolen värd för EU:s förening för miljörättsdomare EUFJE:s möte. Mötets tema var vetenskapens betydelse inom miljörettskipningen.

Högsta förvaltningsdomstolen hade inom ramen

för olika utbytesprogram besök av drygt 30 domare från sammanlagt tretton olika europeiska länder. Besöken varierade mellan allt från en enskild dag till ett par veckor. Merparten av besöken ordnades inom ramen för det europeiska domarutbildningsnätverkets (European Judicial Training Network, EJTN) utbytesprogram. Utbyten gjordes också inom ramen för de europeiska högsta förvaltningsdomstolarnas förening ACA-Europe och det nordisk-baltiska mobilitetsprogrammet för offentlig förvaltning. En del av besöken förverkligades i samarbete med andra finska domstolar eller i samband med programhelheter dessa ansvarade för. Också många förvaltningsmyndigheter och andra samarbetsparter deltog i att ordna programmen.

Genom att vi tar emot besök erbjuds på motsvarande sätt finska domare möjligheter att delta i utbytet. Från högsta förvaltningsdomstolen deltog år 2019 en ledamot och två föredraganden i domarutbyte.

Syftet med domarutbytena är att stärka de europeiska rättstillämparnas kunskap om varandras rättsystem och verksamhet samt möjliggöra en jämförelse av olika besluts- och förfarandemodeller i gemensamma rättsfrågor. En ännu viktigare funktion har utbytena i att skapa ömsesidigt förtroende och en gemensam europeisk domarkultur. Utbildningar, seminarier och övriga sammankomster på unionsnivå tjänar effektivt substanskunnandets behov. Studieresor och utbytesprogram som genomförs på ort och ställe har en stor betydelse som komplement särskilt i en situation där rättsstatsprincipen och fundamenten för domstolarnas oavhängighet är under ökat tryck på olika håll i Europa.

I internationella jämförelser har Finland upprepade gånger fått förstklassiga vitsord för domstolarnas oavhängighet, rättsstatsprincipens förverkligande och i det förtroende domstolarna åtnjuter. Trots att det inte är en självklarhet att detta förtroende upprätthålls är dess grunder ändå värda att visas upp. Arbetet för rättsstaten stannar inte vid landets gränser. Ett stort tack till alla som i olika roller vid sidan av sina kärnuppgifter har ställt upp för att möjliggöra dessa domarutbyten och -besök såväl inom högsta förvaltningsdomstolen som i andra domstolar och samsarbetsorganisationer.

Högsta förvaltningsdomstolen höjde påföljdsavgifterna i busskartellärendet

---

Saija Laitinen, referendarieråd   **Anne Nenonen**, justitieråd

Högsta förvaltningsdomstolen gav i augusti 2019 sitt avgörande i det så kallade busskartellärendet som gällde Oy Matkahuolto Ab:s, sju inom branschen centrala bussbolags och Bussförbundets konkurrensöverträdelse (HFD 2019:98).

Bakgrunden till detta konkurrensrättsliga ärende var den helhetsreform av lagstiftningen på området som trädde i kraft 3.12.2009. Reformens centrala syfte var att öppna marknaden för busstrafik för konkurrens.

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att Matkahuolto, bussbolagen och Bussförbundet hade uppnått samförstånd om att inte ta med de reguljära turer för vilka trafik tillstånd beviljats efter 23.6.2010 i Matkahuoltos tidtabells- och biljettförsäljningstjänster samt pakettjänster. Syftet med förfaringssättet var att bibehålla marknaden hos de bussföretag som huvudsakligen trafikerade med stöd av övergångstidsavtal genom att förhindra eller försvåra nya turer inom linjetrafiken att komma in på marknaden. Konkurrensöverträdelserna hade riktat sig till konkurrensbeteendet mellan företagen som faktiskt eller eventuellt konkurrerade med varandra. Konkurrensöverträdelserna hade förverkligats genom att utnyttja Matkahuoltos tjänster och ett villkor i anslutning till dem som gällde frakttransporters

behovsprövning.

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att det var fråga om en allvarlig konkurrensöverträdelse som i strid med både konkurrenslagen och unionens konkurrensregler syftade till att dela upp marknaden.

Ärendets omfattning

Rättegångsmaterialet i ärendet var mycket omfattande. Konkurrens- och konsumentverkets framställning om påföljdsavgift som gjordes 25.1.2016 till marknadsdomstolen i första instans, och allt annat material som verket tillställde marknadsdomstolen, innehöll över 140 skriftliga bevis. Vidare inlämnade Matkahuolto, bussföretagen och Bussförbundet som en del av rättegångsmaterialet till marknadsdomstolen närmare 250 skriftliga bevis.

Marknadsdomstolen höll en 14 dagar lång muntlig förhandling och hörde fem vittnen som Konkurrens- och konsumentverket hade nämnt samt sammanlagt 25 personer som Matkahuolto, bussföretagen och Bussförbundet nämnt som vittnen eller att höras. I den muntliga förhandlingen framlades också skriftliga bevis. Marknadsdomstolens beslut omfattade i sin helhet 329 sidor.

c. 250

Antalet skriftliga bevis som Matkahuolto, bussföretagen och Bussförbundet inlämnade till marknadsdomstolen.

640

Det sammanlagda sidantalet omfattande besvär, utlåtanden, förklaringar och genmälen.

300

Beslutets totala sidantal.

Alla parter i ärendet besvärade sig över marknadsdomstolens beslut till högsta förvaltningsdomstolen, det vill säga Konkurrens- och konsumentverket, Matkahuolto, de sju bussföretagen och Bussförbundet, alla genom skilda besvär.

De till högsta förvaltningsdomstolen inlämnade besvärsskrifternas totala sidantal var över 260 sidor. Det sammanlagda sidantalet för besvären, utlåtandena, förklaringarna och genmälen uppgick till cirka 640 sidor. Utöver det kom den skriftväxling i ärendet som skedde på högsta förvaltningsdomstolens begäran.

Ett krävande ärende

Konkurrensärenden är rättsligt krävande särskilt på grund av sin koppling till unionsrätten och sin ekonomiska natur. Antalet rättsfrågor i ärendet var stort. I

Högsta förvaltningsdomstolen behandlade ärendet i elva skilda sessioner. Högsta förvaltningsdomstolens beslut var ovanligt omfattande också för ett konkurrensmål.

högsta förvaltningsdomstolens beslut behandlades rättsfrågor gällande rätten att försvara sig i anslutning till både hörande och advokatens tystnadsplikt, gränserna för Konkurrens- och konsumentverkets besvär, definitionen av en betydande marknad, bedömning av konkurrensöverträdelsens natur, varaktighet och plannässighet samt rättsfrågor gällande berättigande-

och effektivitetsgrunder, separat bedömning av Matkahuolto, de sju bussföretagens och Bussförbundets delaktighet i konkurrensöverträdelsen samt själva påföljdsavgiften och dess belopp.

Högsta förvaltningsdomstolen behandlade ärendet i elva skilda sessioner. Högsta förvaltningsdomstolens beslut var ovanligt omfattande också för ett konkurrensmål. Beslutets totala sidantal var över 300 sidor varav beslutsskäl utgjorde drygt 200 sidor. I sitt beslut hänvisade högsta förvaltningsdomstolen till cirka 60 avgöranden av unionens domstol och cirka 20 avgöranden av europeiska människorättsdomstolen.

Högsta förvaltningsdomstolens beslut kan anses vara ett viktigt prejudikat avseende flera rättsfrågor. Bland annat högsta förvaltningsdomstolens ställningstaganden till advokatens tystnadsplikt och påföljdsavgiftens belopp torde ha en styrande inverkan på myndigheternas verksamhet och rättspraxis i framtiden.

Advokatens tystnadsplikt

En respekt för rätten att försvara sig i ett konkurrensrättsligt förfarande hör till företagens rättsskyddsgarantier. I rätten att försvara sig ingår skyddet av brevhemligheten gällande skriftväxlingen med en utomstående rådgivare. Frågan om rätten att försvara sig och advokatens tystnadsplikt aktualiserades i ärendet då Konkurrens- och konsumentverket till sin framställning om påföljdsavgift bifogade en epostkedja som innehöll en hänvisning till en juridisk rekommendation som Matkahuolto fått av en advokatbyrå och ett konstaterande av en representant för Matkahuolto i samband med denna.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att den juridiska rekommendation som advokatbyrån gett, tydligt anknöt till föremålet för den aktuella konkurrensöverträdelsen. Den kunde anses gälla juridisk rådgivning som företaget skaffat för att använda sin rätt att försvara sig. Det saknade i sammanhanget betydelse att rekommendationen hade getts innan Konkurrens- och konsumentverket hade inlett konkurrensöverträdelseförfarandet. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att man i en oklar situation måste ge de i

kartellen delaktigas rätt att försvara sig en vid omfattning. Därför skulle det, att eposten följande dag hade skickats till en utomstående part som var i konkurrensöverträdelsen delaktig, inte ges betydelse.

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg, i motsats till marknadsdomstolen, att det ifrågavarande avsnittet i epostkedjan som innehöll den juridiska rekommendationen var sådan konfidentiell juridisk rådgivning mellan en advokat och huvudmannen som åtnjuter skydd. Företaget hade därför inte varit tvunget att ge ifrågavarande avsnitt ur epostkedjan till Konkurrens- och konsumentverkets förfogande och verket hade inte fått grunda sin framställning om påföljdsavgift på eposten och marknadsdomstolen hade inte fått beakta den i sin bedömning av ärendet. Högsta förvaltningsdomstolen lämnade i sin rättsliga bedömning nämnda avsnitt ur eposten utan beaktande. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg, att trots att epostavsnittet lagstridigt hade varit en del av framställningen om påföljdsavgift och rättegången i marknadsdomstolen, hade företags möjligheter att försvara sig i ärendet inte på ett väsentligt sätt försämrats och, att oskyldighetspresumtionen avseende företaget inte hade brutits.

Påföljdsavgifternas belopp

Konkurrens- och konsumentverket hade i sin framställning till marknadsdomstolen yrkat på sammanlagda påföljdsavgifter om drygt 38 miljoner euro för Matkahuolto, bussföretagen och Bussförbundet. De yrkade påföljdsavgifterna varierade enskilt mellan 129 592 euro och 10 820 000 euro.

Marknadsdomstolen påförde Matkahuolto, bussbolagen och Bussförbundet en påföljdsavgift om 100 000 euro var.

Högsta förvaltningsdomstolen höjde de av marknadsdomstolen påförda påföljdsavgifterna för alla utom Bussförbundet och ett bussföretag. Högsta förvaltningsdomstolen påförde de i konkurrensöverträdelsen delaktiga påföljdsavgifter om sammanlagt 8,9 miljoner euro. Påföljdsavgifterna för de enskilda företagen varierade mellan 100 000 euro och 4,3 miljoner euro.

Enligt högsta förvaltningsdomstolen stred det enligt unionens domstols rättspraxis mot principen om lika behandling av de i konkurrensöverträdelsen delaktiga att ålägga ekonomiska helheter av olika storlek lika stora påföljdsavgifter utan att motivera detta. Högsta förvaltningsdomstolen fäste i sin egen bedömning av påföljdsavgiftens storlek enskilt för varje i konkurrensöverträdelsen delaktig vikt vid påföljdsavgifternas special- och allmänpreventiva verkan, konkurrensöverträdelsens grad och omfattning, klandervärdhet och varaktighet.

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att överträdelsens konkreta inverkan på marknaden inte i den planmässiga konkurrensöverträdelsen med syfte att dela upp marknaden var avgörande för hur beloppet på påföljdsavgiften skulle bedömas. Högsta förvaltningsdomstolen sade i sina skäl för hur påföljdsavgiften bestämts bland annat att öppnandet av marknaden delvis hade förhindrats och försenats genom konkurrensöverträdelsen, som också hade haft menlig inverkan på att uppnå målsättningen att öppna konkurrensen på unionsnivå. Förfarandet hade även gjort det svårare för konkurrerande företag från andra medlemsstater att komma in på marknaden. Konkurrensöverträdelsen kunde redan på dessa grunder anses vara synnerligen skadlig.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att de i konkurrensöverträdelsen delaktiga bussföretagen kunde bedömas ha dragit nytta av konkurrensbegränsningen redan på grund av att inkomsterna från biljetter och pakettjänster hade bibehållits på de turer som deltog i förfarandet och trafikerades av dessa bussföretag. De konkurrerande bussföretagen som trafikerade nya turer med trafiktillstånd kunde däremot anses ha lidit av förlorade biljett- och pakettjänstintäkter. Förfarandet ansågs också ha orsakat konsumenterna skada i form av obefintliga valmöjligheter och avsaknad av möjligheter till pris- och kvalitetsjämförelser.

Ärendet avgjordes i högsta förvaltningsdomstolen av justitieråden Niilo Jääskinen, Eija Siitari, Alice Guimaraes-Purokoski, som var granskare i ärendet, Timo Rabinä och Anne Nenonen. Föredragande var Saija Laitinen.

Turvapaikkain lakien oikeus turva

Uutiset A 6-7

KHO arvioi ulkomaalaisten tehtyjä muut

... ja
... u jo
... n aina
... tätä valituslu-
... vä, jos joku
... otuksesta ve-
... ja ihmisoikeussään-
... riuhtuu siitä, mi-
... on perus- ja ihmis-
... valituslup-
... perusteltu
... oikeudenlo-

... YHDEN merkittävän ongel-
... muodostavat välinpitämätti
... oikeusavustajat. Turvapaik-
... kijat eivät yleensä osaa su-
... säädäntöä tai oikeusjä-
... mää. He ovat sen armoi-
... ten oikeusavustajia tekee
... KHO:ssa on pantu

...ntämistä. Meille tulevat
... juttut ovat kuitenkin hyvin moni-
... naisia."

VIIME torstaina KHO päätti, että
irakilaisista turvapaikanhakijaa ei
saa palauttaa tämän kotialueelle
Tuz Khurmatuun.

Turvallisuus alueella on
KHO:n mukaan heikentynyt sel-
västi verrattuna siihen ajankoh-
taan, jolloin Maahanmuutto-
virasto ja sittemmin hallinto-oi-
keus ovat ratkaisseet asian.
Ratkaisussaan KHO toteaa, et-
tä Tuz Khurmatun alueella mieli-
valtainen väkivalta on viime-
kuukausina noussut sellaiselle
tasolle, että se aiheuttaa alueella
oleskelevalle vakavaa ja henkilö-
kohtaista vaaraa. Lähes samoilla
perusteilla KHO kielsi palautuk-
set Jemeniin vuonna 2016.

"Maahanmuuttoviraston näke-
mys jonkin valtion turvallisu-
desta ei sido meitä. Seuraamme
tarkasti myös sitä, millaisia rat-
kaisuja Euroopan ihmisoikeus-
tuomioistuimien, Euroopan unionin
tuomioistuimien ja muiden valtioiden
kansalliset tuomioistuimet
ja viranomaiset tekevät."

PALAUTUSKIELLON arvioiminen
on vaikeaa. On myös sellaisia ta-
pauksia, joissa turvapaikanhaki-
ja vetoaa vasta KHO:ssa islamis-
ta luopumiseen tai seksuaali-
suuntautumiseensa.

"Uskaltaisinkin väittää, että meil-
lä palautuskieltoa noudatetaan
poikkeuksetta. Jos oikeusavusta-
ja pystyy vakuuttavasti haasta-
maan Maahanmuuttoviraston
näkemyksen jonkin valtion tur-
vallisuudesta asiakkaalleen,
ilman muuta meidän täytyy

"Lainsä
valinno
hyvin su
vaikutus
siihen, mi
ihmisille
tapahtuu."

...menä asiaa uudesta.
...presidentti Vihervuori t
...ajatuksen, että KHO voisi
...vastuussa palautettujen seu-
...misesta edes silloin, jos kotim

henkilö kuvassa

Pienten ihmisten suuret asiat

hallinto-oikeus on suomalaisille melko tunnetton,
ratkaisee ihmisläheisiä asioita. Tapaukset ovat
haastavia 20 vuoden kokemuksellakin,
KHO:n presidentti Kari Kuusiniemi.

KAUTAMÄKI // KOPPE MIKKO KALPAINEN
lisänsä keskusteluun, yhäkäs-
todellinen ammatturvan
syv, miksi halusit tuo mar-
ASTA TU
ama

Enligt en något sänkt vedertagen uppfattning är journalistik verksamhet där information samlas, struktureras och framförs med hjälp av massmedier – till exempel i form av nyheter, dokumentärer, reportage och artiklar.

Kärnan i journalistiken utgörs av samhällsrelaterade, aktuella och intressanta frågor.

Journalistik görs eller utförs av journalister det vill säga redaktörer. Renodlad, traditionell journalism är med andra ord journalisternas privilegium.

Det finns många underarter inom journalistiken, som undersökande journalistik, vetenskapsjournalistik, ekonomisk journalistik och den nu aktuella rättsjournalistiken.

Rättsjournalistiken samlar, strukturerar och framställer kunskap om det rättsliga livet alla händelser och företeelser. Rättsjournalistik är alltså mycket mer än bara kriminal- och tingsrättsnyheter.

Med en jurist avser jag personer med juridisk utbildning som är proffs inom juridiken, både inom och utanför universitetsvärlden.

I Finland finns för närvarande ungefär 9 000 journalister och 14 000 jurister som är aktiva inom arbetslivet.

Varenda en av oss är fånge av sin egen kultur och historia. Vi föddes till ett givet hem, i ett givet land, i en given landsdel. Vi har vuxit upp i olika familjer med olika former av sociala nätverk av anhöriga,

nära och bekanta. Vi har gått vissa skolor och utbildningar. Vi har alla gjort oss till delar av och vävt in oss i stora nätverk både inom arbets- och privatlivet.

Vi har med andra ord socialiserat oss till delar av vårt samhälle på vårt eget unika sätt. Vi strukturerar samhället, dess fenomen och informationsströmmar i ljuset av och inom gränserna för vårt eget förstånd. Vi lever alla i vår egna sociala verklighet.

Vi iakttar vår omgivning med hjälp av denna sociala konstruktions språk och begrepp. Vi vandrar i mörkret i skenet av lyktan i vår hand. Som bäst lyser denna vår egen förståelses lykta upp vår väg med en ljuskägla. Det är helt slumpmässigt hur stark lampan är och hur långt och brett den lyser.

Med en del människor möts vår förståelses ljuskägla. Och det finns människor vars ljuskägla vi aldrig möter.

Juristerna som yrkeskår lever i sina egna världar, egna villfarelser, och egna symboluniversum.

Men – samtidigt lever också journalisterna i sina egna världar, egna villfarelser, och egna symboluniversum.

Hur lyckas vi få dessa livsvärldar, sociala konstruktioner – symboluniversum – att mötas, förstå varandra och kommunicera sinsemellan?

I min rubrik ställde jag frågan: finsk rättsjournalistik – är juristerna utomstående i sin egen sak?

Svaret lyder: Ja och nej. Jo det är de och nej, verkligen inte. Därför att:

När en journalist fattar journalistiska

"Maahanmuuttoviraston näkemys jonkin valtion turvallisuudesta ei sido meitä. Seuraamme tarkasti myös sitä, millaisia ratkaisuja Euroopan ihmisoikeusomioistuin, Euroopan unionin ihmisoikeusomioistuin ja muiden valtioiden kansalliset tuomioistuimet antavat. Ne eivät ole kansalliset tuomioistuimet."

TUSKIELLON arvioiminen. On myös sellaisia tapauksia joissa turvapaikanhakijasta vasta KHO:ssa islamismiseen tai seksuaaliväkivallan väittämiseen. Jos oikeusavustaja ei ole, haastautumiseen tai seksuaaliväkivallan väittämiseen. Jos oikeusavustaja ei ole, haastautumiseen tai seksuaaliväkivallan väittämiseen.

Maahanmuuttovirastonkin valtion turvapaikanhakijalle, ja heidän täytyy...

"Lainsäätäjän valinnoilla on hyvin suuri vaikutus siihen, mitä ihmisille tapahtuu."

mieltä asiaa uudestaan."
Presidentti Vihervuori torjuu ajatuksen, että KHO voisi olla vastuussa palautettujen seuraamisesta edes silloin, jos kotimaassa...

...misten asiat

...omalaisille melko tuntematon, ...aheisiä asioita. Tapaukset ovat 20 vuoden kokemuksellakin, presidentti Kari Kuusiniemi.

...ERHAI HAUTAMÄKI // KUVAT MIKKO KAUPPINEN

...lisänsä keskusteluun, yhä kirkastuu. Se on todellinen ammattituran huippukokemus ja keskeinen syy, miksi halusin tuomariksi, Kuusiniemi ker...

...IVASTA TUULEE PÄÄSÄÄNTÖ...
...tama talo on Kovan ryöpäin...
...ssa oli vireillä reilut 4 000 asiaa...
...lähtien määrä on noussut...
...hakijakriisin ja si...
...än kasvun...
...telmä...

beslut, publiceringsbeslut – alltså vad som publiceras och när det publiceras – bör juristerna lämna den journalistiska bedömningen åt journalisten.

Enligt journalistreglerna brukas den journalistiska prövningen och beslutsfattandet alltid av redaktören, redaktionen och i sista hand ansvariga redaktören, och får aldrig överlätas till någon utanför redaktionen.

Men å andra sidan: journalisterna har – naturligtvis – inte råd att göra juristerna till utomstående i sin egen sak då det är frågan om att samla, strukturera och tolka juridisk information. Varifrån får redaktören innehållet, substansen och de juridiska analyserna till sina inlägg om rättsliga frågor, också på klarspråk? Nå, av juristerna förstås.

Trots sin skenbara oavhängighet råder det en djup ödesgemenskap mellan journalisterna och juristerna. Jag lyfter här fram två exempel av denna djupa ödesgemenskap.

För det första: de som utövar juridik och juristerna som hel yrkeskår har – åtminstone i ett demokratiskt samhälle – ett etiskt och moraliskt ansvar att delta i den samhällseliga debatten.

Juristerna är sakkunniga inom sitt eget område, lyktbärare. Juristernas symboluniversum – alltså livs-, erfarenhets- och tankevärldar – bringar för sin del ljus i vårt gemensamma mörker.

Journalisterna det vill säga redaktörerna å sin sida måste hitta 1) de rätta sakkunniga 2) vid rätt tidpunkt 3) på rätt plats.

Det demokratiska samhället behöver

rättsjournalistik och rättslivsjournalistik för att belysa rättsordningen och dess verksamhet. Rättsjournalistik kan födas endast genom en förförståelse och förståelse av juridiska begrepp och rättslivets innehåll.

För det andra: journalisterna och sakkunnigjuristerna har ett gemensamt hot. Och det stora gemensamma hotet är en aggressiv kultur på sociala medier. Hatretorik, nättroll, falska nyheter. Både journalister och jurister skräms till tystnad. Det är vardag redan nu. Skrämselns lömskaste och farligaste följd är självcensur.

Yttrandefrihet är inte endast frihet att yttra sig – det är också rätt till information. Alla har rätt att få information om vad som är på gång i samhället och med vilka spelregler.

Förra sommaren gjorde jag en liten och inofficiell Gallup per e-post för att klara mina tankar. Jag sände gallupen till

- 30 professorer inom juridik,
- fem högt uppsatta domare och
- fem advokater.

Svarsprocenten var förbluffande hög – 75. Av fyrtio svarade 30. Mitt under sin sommaresemester och de heta dagarna i början av augusti.

Jag frågade juristerna – på omvägar – om något i den finska rättsjournalistiken är helt uselt. Eller, är allt OK – allt väl i riket?

Först de bittra hälsningarna. Några citat:

”Den finska rättsjournalistiken har tills vidare varit främst brotts- och polisjournalistik”.

”Förmedlingen av kriminalnyheter håller till och med i internationell jämförelse men snart sagt alla andra delar av rättslivet har blivit helt eller delvis i skuggan utan offentlig uppmärksamhet.”

“Det är deprimerande hur lite undersökande journalistik det görs i Finland, särskilt rättsjournalistik. Mera undersökande journalistik, bättre bakgrundsarbete.

“Sakkunnigcirkulärna, sakkunnigpoolerna, borde utvidgas.”

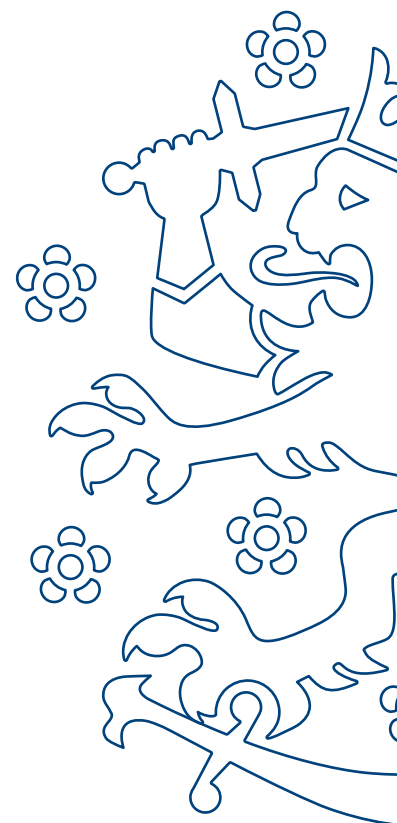
Sådana hälsningar till redaktörerna... Nå, visst kom det en saftig pik också åt juristerna:

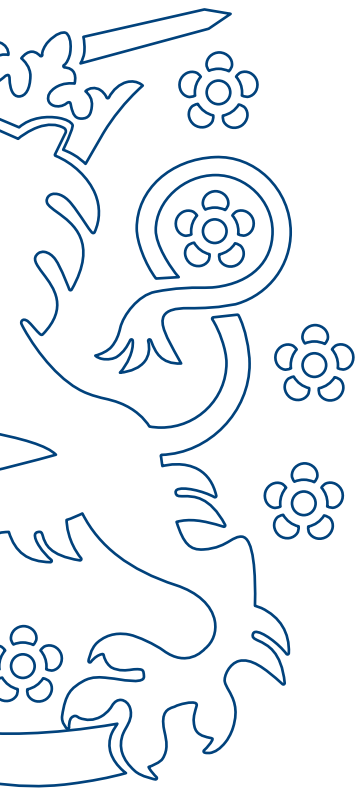
”Åt en vanlig läsare måste man berättas om ärenden på ett annat sätt än åt ett universitetsauditorium. Till den stora publiken måste man tala på ett språk den förstår, juridiska finesser ska skalas bort. Varför är det fortsättningsvis så himla svårt för många representanter för rättsväsendet och universiteten att begripa det?”

Sen kärlek och sympati – juristernas uppmuntrande hälsningar till journalisterna:

”Det finns hopp. Det har gjorts fina inslag om skuldsättning, bostadsköp, arbetsförhållandet, asylprocesserna. Sote- och äldrevården har varit synliga. Fina personintervjuer har gjorts med representanter för domstolsväsendet och forskande jurister”.

”Eventuellt ligger det inbillade problemet i att de redaktörer som kallar sig rättsjournalister allt som oftast endast skriver om kriminalärenden. Då man beaktar också alla andra redaktörer – hela mediefältet – är den finska rättsjournalistikens mångfald rätt stor.”

Världen blir allt mer invecklad och journalistiken behöver nu mer än någonsin också en popularisering av juridiken.

Det bor en liten jurist i oss alla – eller åtminstone nämndeman. ”Vad är rätt, vad är fel. Vad sägs det i lagen?”

Juristens systematiska och rationella tankesätt duger som utgångspunkt för att popularisera alla olika samhällliga fenomen.

I dagens samhälle klarar sig juristen inte längre med att enbart tala juridiska. Ifall en jurist vill bli förstörd måste hen hitta sin diskussionspartners mentala kanal, grammatik och ordförråd.

Alltför få jurister vågar vara en vanlig mänsklig artfrände som talar klarspråk och populariserar juridiken. Många är rädda för att stämplas som korkade inom den egna yrkeskåren. Rädslan är förståelig men föråldrad.

Den som förskansar sig i juridikens tempel gör sig skyldig till desertering. En skicklig jurist kan tala om juridiska frågor genom att utnyttja flera olika former av berättarkonst och genrer.

Juristen måste kunna omvandla det heliga till profant; juristen måste kun-

na sammanfatta lagspråkets metafysik i vardagliga ord och berättelser. Det är vår samhällliga plikt.

Klarspråk är dessutom svårt. Och för att det är svårt, är det en professionell utmaning. Åtminstone juristen gör klokt i att ta emot alla utmaningar.

Rättsjournalistiken saknar också intellektuella gnistor. Håller de intellektuella och begåvade juristerna på att dö ut? I de stora medierna ser man dem i alla fall väldigt sällan... Eller har redaktörerna blivit blinda så att de inte längre får syn på dem?

Vi behöver inte ändå sjunka i total hopplöshet. Även idag finns det avantgardister bland juristerna. Skrupelfria kolumnister och bloggare är redan en bra början.

Som nästa steg borde juristerna inlösa sin plats också i populärtidskrifterna med stor upplaga. Likaså finns en beställning på ett fakta- och aktualitetsprogram som granskar rättslivet och riktar sig till den stora publiken inom televisionen.

Med lag styrs detta land, men hur?

Skribenten är rättsjournalist på Yle Nyheter och A-studio. Han har också en tidsbunden arbetslivsprofessur (Professor of Practice) som bisyssla vid juridiska fakulteten vid Åbo universitet. Till utbildningen är han socialpsykolog och vicehäradshövding.

RÄTTSTAT

OIKEUSVALTIO

Varför är rättsstatsprincipen så viktig?

Allan Rosas, domare

Rättsstatsprincipen är en av hörnstenarna i en legitim statsförfattning. Enligt 2 § 3 mom. i Finlands grundlag ska all utövning av offentlig makt bygga på lag. I all offentlig verksamhet ska lag noggrant iaktas. Det är anmärkningsvärt att bestämmelsen ingår i en paragraf som i övrigt gäller demokratins grunder. Demokrati och rättsstatsprincipen kompletterar med andra ord varandra. Rättsstatsprincipen i 2 § 3 mom. i grundlagen stärks ytterligare av 3 § i grundlagen, där bestämmelser om de statliga uppgifternas tredelning ingår, liksom ett konstaterade om att den dömande makten utövas av ”oberoende domstolar”.

Enligt artikel 2 i Fördraget om Europeiska unionen (FEU) ingår ”rättsstaten” i de värden som utgör grunden för unionen. Övriga motsvarande värden som nämns är respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna. Man kan säga att bestämmelsen ger uttryck för den treenighet som demokrati, grundrättigheter och rättsstat bildar. Viktiga ur rättsstatssynvinkel är

även artikel 19 FEU om EU:s domstolssystem (inklusive den nationella nivån) och artikel 47 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna om rätten till effektiva rättsmedel och en opartisk domstol.

I Finland har rättsstatsprincipen åtminstone under de senaste årtiondena börjat anses vara så gott som en självklarhet. Också i EU:s verksamhet och genom unionens domstols rättspraxis har rättsstatsprincipen blivit en del av de grundläggande principerna för unionens statsförfattning. I de flesta länder utanför EU är rättsstatsprincipens ställning svagare. Den nuvarande situationen i några av EU:s grannländer (t.ex. Turkiet och Ryssland) får en att fundera om man överhuvudtaget kan tala om en rättsstat i deras fall. Globalt sett förverkligas rättsstatsprincipen på sin höjd nöjaktigt; i en del länder (som Kina) är hela tanken på oberoende och opartiska domstolar rätt så främmande.

För EU:s del är det ändå mer oroande att det i en del EU-länder under de senaste åren har genomförts lagstiftning eller har gjorts lagstiftningsinitiativ som

syftar till att försvaga rättsstatsprincipen. Som vi vet har situationen i Polen och Ungern väckt mycket uppmärksamhet. Europeiska kommissionen har anhängiggjort flera överträdelseförfaranden mot dem. En del av processerna har redan lett till domar där domstolen har ingripit i problemen med i synnerhet det polska domstolsväsendets oberoende.¹ Också i Rumänien har förekommit initiativ som syftar till att försvaga rättsstatsprincipen men den politiska utvecklingen de senaste månaderna har tvärtom varit ägnad att försvara domstolsväsendets oavhängighet.

I ljuset av den ovan beskrivna utvecklingen är det skäl att fråga sig hur starkt förankrad rättsstatsprincipen är i det allmänna medvetandet och i "folkets djupa rader". Åtminstone i Polen och Ungern ser situationen inte särskilt bra ut. I Polen har det nog förekommit en del demonstrationer som försvarat domstolarnas oavhängighet liksom ställningstagande från juristkretsar, men i parlamentsvalet senaste oktober fick det regerande regeringspartiet, som varit arkitekt för de ovan nämnda förändringarna, nytt mandat av folket. Samma fenomen har varit skönjbart i Ungern. Att kritisera domstolsväsendet kan bra ge till och med extra politiska poäng och hur som helst drunknar äventyrandet av domstolarnas oavhängighet lätt i förhöjningen av barnbidrag och övriga sociala förmåner samt det öppna stöd som den katolska kyrkan i Ungern ger det regerande partiet. Och vilken är situationen i Finland? Jag vill tro att rättsstaten här åtnjuter ett brett stöd. Men stödets art och omfattning har inte mätts ordentligt eftersom det inte hos

oss sedan kriget egentligen har förekommit initiativ att frånta domstolarna deras oavhängighet.

I varje fall är det skäl att reflektera över varför rättsstatsprincipen är viktig också bland "folkets djupa rader" och för en fungerande demokrati. I detta sammanhang kan vi hänvisa till behovet att trygga de grundläggande friheterna och individens övriga rättigheter, demokratin, en fungerande förvaltning och ekonomi i samhället samt domstolarnas internationella samarbete.

För individens rättigheter är det förstas viktigt att medborgarna kan lita på domstolarnas samt åklagarväsendets och de högsta laglighetsövervakarnas, som justitiekanslern vid statsrådet och riksdagens justitieombudsman, oavhängighet och opartiskhet. Systemet ska ge skydd mot godtyckliga ingripanden från den offentliga makten och garantera att medborgarna kan lita på att deras tvister med den offentliga makten avgörs sakligt och opartiskt.

Ur demokratins synpunkt är det bland annat viktigt att medborgarnas rösträtt och valbarhet garanteras och att det hur röstningsområdena bildas och rösterna räknas, liksom valsyste­met i sin helhet, garanterar medborgarnas jämlikhet så långt det är möjligt. Det är skäl att märka att de som strävar efter att försvaga rättsstaten ofta också försöker ändra valsyste­met till sin egen fördel; med "folket" avses eventuellt den del av folket som är beredd att stöda dessa krafter. Dylika strävanden förekommer också i Förenta staterna ("voter suppression" dvs att utnyttjandet av rösträtten hindras eller

---

¹ Se ärende C-619/18, kommissionen v. Polen, EU:C:2019:531; ärende C-192/18, kommissionen v. Polen, EU:C:2019:924; ärende C-585/18, A.K. (oavhängigheten vid avdelningen för disciplinära mål i Polens Högsta domstol), EU:C:2019:982. För Ungerns del se t.ex ärende C-235/17, kommissionen v. Ungern, EU:C:2019:432; ärende C-556/17, Torubarov, EU:C:2019:626.

görs svårt, samt ”gerrymandering” eller manipulering av röstningsområden²). Om domstolsväsendet är underställt regeringens övervakning, hur kan man hindra en manipulering av det demokratiska systemet?

Att säkra ett fungerande samhälle innebär bland annat att man säkrar att förvaltningsapparaten och näringslivet verkar på ett förutsägbart och effektivt sätt, samt överlag att rättssäkerheten främjas. I Ryssland försvårar avsaknaden av ett rättsstatligt tänk inte bara förverkligandet av medborgerliga rättigheter utan också utländska investeringar och näringslivets funktioner i allmänhet.

I synnerhet inom EU har samarbetet mellan de nationella domstolarna och mellan dem och unionens domstol bildat en av hörnstenarna för hela EU:s domstolsväsende. Medborgarnas rätt till trygghet och rättssäkerhet förutsätter bland annat att personer som misstänks för brott och dömda personer på ett effektivt sätt kan utlämnas från en medlemsstat till en annan, att domar kan verkställas även i andra medlemsstater än den där de getts och att små barn som orättmätigt har förts till en annan medlemsstat snabbt kan återvändas. Domstolsavgöranden från en annan medlemsstat ska enligt principen om ömsesidigt erkännande kunna verkställas i den medlemsstat där den person som ska utlämnas, vistas. I dessa sammanhang måste den domstol som verkställer domen kunna lita på att den andra medlemsstatens domstol, som har bitt om verkställandet, fungerar oavhängigt och opartiskt. Unionens domstol har börjat få ärenden där den natio-

nella domstolen frågar om en person kan överlåtas till en sådan medlemsstat vars domstolars oavhängighet har ifrågasatts.³

Rättsstatsprincipen är alltså inte enbart en vacker fras utan en grundförutsättning för ett välfungerande samhälle. Om de krafter som strävar efter att slopa eller begränsa rättsstaten får makten, ingår i deras program oftast att möjligast långt ge regeringen kontroll över media samt att förnya valsystemet så att det blir svårt eller omöjligt för oppositionen att få makten. För att dessa och motsvarande målsättningar ska gå att genomföra krävs att även domstolarna underställs regeringens kontroll. situationen i Ryssland är ett skolexempel på hur strävan att begränsa rättsstatsprincipen, demokratin och de mänskliga rättigheterna går hand i hand. Situationen i EU:s problemländer är inte alldeles lika dålig men den närmaste framtiden utvisar vart vi är på väg.

I detta sammanhang ska noteras att Storbritanniens högsta domstols avgörande helt nyligen, där regeringens beslut i september att för fem veckor sätta parlamentet i malpåse ansågs lagstridigt⁴, har kritiserats hårt från regeringens sida och från regeringen närliggande kretsar. Regeringen har nu meddelat att en kommitté tillsätts för att utreda behoven att ändra grundlagen till dessa delar. Som ett alternativ har en övergång till den amerikanska modellen framförts, enligt vilken domarna i högsta domstolen utnämns som ett resultat av politisk kandidatuppställning och hörande i senaten. Vestigia terrent – spåren förskräcker!

---

² I ärendet *Ruchio v. Common Cause* (dom 27.6.2019), 588 U.S., vägrade högsta domstolen i Förenta staterna att befatta sig med manipuleringen av röstningsområden eftersom frågan var ”politisk”. Rösterna föll 5-4; majoriteten bildades av de domare som står republikanerna nära.

³ Se särskilt ärende C-216/18 PPU, *Minister for Justice and Equality*, EU:C:2018:586.

⁴ *R (on the application of Miller) (Appellant) v The Prime Minister (Respondent); Cherry and others (Respondents) v Advocate General for Scotland (Appellant) (Scotland)*, judgment of 24 September 2019, [2019] UKSC 41.

HAIPA och välbefinnande i arbetet

Irma Telivuo, justitieråd

Välbefinnandet i arbetet påverkas centralt av tilliten till det egna kunnandet och framtiden samt känslan av att behärska arbetet och arbetets meningsfullhet. Ur de enkäter som har gjorts om välbefinnande i arbetet framgår det att personalen i högsta förvaltningsdomstolen är anmärkningsvärt engagerad i högsta förvaltningsdomstolens målsättningar och upplever att arbetet och kunnandet uppskattas i arbetsgemenskapen. Arbetet uppfattas som motiverande, intressant och meningsfullt.

Under år 2019 togs i högsta förvaltningsdomstolen förvaltningsdomstolarnas verksamhetsstyrnings- och dokumenthanteringsprogram HAIPA i begränsat bruk. Enligt planerna tas HAIPA helt i bruk under 2020. Systemet ersätter vårt nuvarande dokumenthanteringssystem som vi vant oss vid att använda, med ett nytt system som vi vet allt för lite om. Vidare verkar

HAIPA förutsätta rentav enorma förändringar i vårt invanda sätt att arbeta.

Förvaltningsprocessen är till sin natur dynamisk. Samhälleliga förändringar syns i vårt arbete och vi är synnerligen rutinerade i att anpassa vårt arbete till dem. Det sker också ständigt en utveckling av arbetsmetoderna på eget initiativ. Nu står vi ändå inför en förändring som verkar direkt godtyckligt styrd utifrån och framförallt dikterad av utomstående. Den tillit till det egna kunnandet, tron på framtiden och en känsla av att behärska arbetet och arbetets meningsfullhet, vilka alla är centrala delar av välbefinnandet i arbetet, känns hotade.

I högsta förvaltningsdomstolen görs viktigt arbete till förmån för rättsstaten. I enkäterna om arbetstillfredsställelse har personalen fortsatt uttryckt sin tillfredsställelse över att få vara med om något betydande.

Många är rädda för att handläggningstiderna förlängs, att det blir svårare att upprätthålla kvaliteten i och med det nya systemet och också att risken för fel ökar.

Det handlar inte om att vi inte skulle förstå att systemet måste utvecklas. Vårt tidigare system har kommit till sitt slut. De förbättringar i rutinerna som en elektronisk handläggning av handlingarna har medfört är naturligtvis välkomna. HAIPA-projektkansliet har på ett berömligt sätt informerat om hur projektet fortskrider. Vi har våra representanter i projektkansliet och projektorganisationen och de olika personalgrupperna är brett representerade i de grupper som har bildats för beredningen. Vi har aktivt deltagit i testandet och våra synpunkter har förts vidare till produktutvecklarna. Högsta förvaltningsdomstolen får vara med i pilotskedet. Möjligheterna att delta har inneburit möjligheter att påverka men även ångest inför det halvfärdiga.

Tanken är att arbetet ska löpa smidigare

Styrkorna i vårt arbetssamfund är ett djupt engagemang i att ge rättsskydd, en ansvarsfull inställning till arbetsuppgifterna och en strävan att göra arbetet noggrant. Dessa styrkor vill vi inte förlora i förändringen. Vi får tro att det nya systemet, trots svårigheter i ingångsskedet, när det väl är i funktion, ger oss allt bättre förutsättningar till snabbare och effektivare rättsskydd och också minskar risken för fel. Systemet har i alla fall utvecklats ur den utgångspunkten att processerna blir smidigare och vi får bättre möjligheter att koncentrera oss på våra kärnuppgifter.

Önskemålet är färre rutiner

Vår stora rädsla är att vår energi i det nya systemet går

åt till oväsentligheter, ärendenas handläggningstider förlängs och det börjar komma fel. Nya arbetssätt ställer nya krav på ergonomin. Både den psykiska och den fysiska belastningen ökar. Vidare oroar vi oss för hur rättsskyddet ska garanteras för dem som inte har möjlighet att elektroniskt sköta sina ärenden.

Vår stora önskan är att upprepade rutiner inom någon tidsrymd blir automatiserade, de tekniska skedena i beslutsfattandet bli smidigare och vi kan koncentrera oss på våra kärnuppgifter. Vår förväntan är att det ska bli lättare för ändringssökandena att sköta sina ärenden i högsta förvaltningsdomstolen och att publikbetjäningen blir enklare.

Den psykiska belastningen kan lindras genom utbildning vid lämplig tidpunkt och med snabbt tillgängligt stöd gällande både tekniken och systemfunktionerna. När vi ställer upp målsättningar och informerar om dem måste det nya systemet och inkörningen av det beaktas. Den fysiska belastningen minskas med erforderliga arbetsredskap.

Samarbete och god praxis ger resultat

Verksamhetsprogrammet för arbetsskyddet ska förnyas år 2020. I det sammanhanget är det möjligt att gemensamt fundera hur vi ska tackla de nya utmaningarna som belastar personalen. I samarbete med arbetshälsovården, till exempel i samband med verksamhetsplanerna för arbetshälsovården kan vi fundera på hur belastningen kan förebyggas.

I pilotskedet konstaterade vi att samarbete inom och mellan personalgrupperna är nödvändigt. Problemen löser sig lättare genom samarbete och då goda råd sprids. I bästa fall kan förändringen därmed öka välbefinnandet i arbetet genom att den möjliggör en ny form av gemenskap.

Högsta förvaltningsdomstolens utlåtanden år 2019

Trafik- och kommunikationsministeriet

- Utlåtande om utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning som kompletterar EU:s EASA-förordning

Jord- och skogsbruksministeriet

- Utlåtande om ett utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av bestämmelserna gällande ändringssökande i en del av lagarna inom jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde

Justitieministeriet

- Utlåtande om bedömningspromemorian ”Påförande av fiskevårdsskyldighet för innehavare av vattenhushållningstillstånd”
- Utlåtande om arbetsgruppens för revidering av inlösningslagen betänkande ”Revidering av ersättningsgrunderna i inlösningslagstiftningen”

- Utlåtande om arbetsgruppsbetänkandet ”De högsta laglighetsövervakarnas uppgiftsfördelning”

Inrikesministeriet

- Utlåtande om utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om behandling av personuppgifter och till vissa lagar som har samband med den
- Utlåtande om utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av hänvisningarna i vissa speciallagar inom inrikesministeriets (polisens) förvaltningsområde till hänvisningar till lagen om rättegång i förvaltningsärenden

Social- och hälsovårdsministeriet

- Utlåtande om regeringens proposition om ändring av hälso- och sjukvårdslagen; medicinska sakkunnigutlåtanden
- Utlåtande om regeringens proposition om ändring av barnskyddslagen och till lag om ändring av ikraftträ-

delsestadgandet i lagen om ändring av barnskyddslagen

Finansministeriet

- Utlåtande om utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster och av lagen om samservice inom den offentliga förvaltningen
- Utlåtande om utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av hänvisningarna i vissa speciallagar inom finansministeriets förvaltningsområde till hänvisningar till lagen om rättegång i förvaltningsärenden
- Utlåtande om utkast till statsrådets förordning om säkerhetsklassificering av handlingar inom statsförvaltningen
- Utlåtande om utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 142 § och 144 § i kommunallagen

Miljöministeriet

- Utlåtande om slutrapporterna ”Undantag från vattenförvaltningens miljömål - grunder och förfarande” och Förverkligande av vattenförvaltningens miljömålsättningar: Revidering av lagstiftningen gällande möjlighet att ändra miljötillstånd och de statsförvaltningsrättsliga grunderna för det”
- Utlåtande om Anvisning om miljöskydd vid husdjursskötsel
- Utlåtande om utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om ändring av vissa bestämmelser om offentliga kungörelser inom miljöministeriets förvaltningsområde
- Utlåtande om utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av vissa bestämmelser om ändringssökande inom miljöministeriets förvaltningsområde

Högsta förvaltningsdomstolen framställde begäran om förhandsavgörande av unionens domstol i fyra fall år 2019

Mervärdesskatt – HFD 2019:33, C-215/19

Högsta förvaltningsdomstolen skulle i ett ärende som gällde mervärdesskatt avgöra en fråga om tillämpningen av artikel 47 i mervärdesskattedirektivet 2006/112/EG och artiklarna 13 b och 31 a i genomförandeförordningen nr 1042/2013 på de maskinsalstjänster som företaget A Ab tillhandahöll sina kunder.

Högsta förvaltningsdomstolen beslöt uppskjuta ärendets handläggning och i enlighet med artikel 267 i FEUF begära förhandsavgörande av unionens domstol enligt följande:

1. Ska artiklarna 13 b och 31 a i genomförandeförordningen (EU) nr 282/2011 om mervärdesskattedirektivet 2006/112/EG, och som med genomföran-

deförordning nr 1042/2013 har ändrats vad gäller platsen för tillhandahållande av tjänster, tolkas så att den form av maskinsalstjänster som avses i huvudsaken, där en näringsidkare tillhandahåller sina kunder serverskåp jämte tilläggstjänster i en maskinsal, ska anses utgöra hyra av fast egendom?

2. Om svaret på den första frågan är nekande, ska artikel 47 i mervärdesskattedirektivet 2006/112/EG och artikel 31 a i den ovan nämnda genomförandeförordningen ändå tolkas så att den form av maskinsalstjänster som avses i huvudsaken ska anses utgöra sådana tjänster som anknyter till en fastighet där platsen för tillhandahållandet av tjänsterna är den plats där fastigheten är belägen?

Offentlig upphandling – HFD 2019:52, C-328/19

Frågan i högsta förvaltningsdomstolen gällde om köpet av färdtjänst för personer med funktionsnedsättning av A Ab var ett avtal som gällde offentlig upphandling och därför borde ha konkurrensutsatts.

Högsta förvaltningsdomstolen hade först att avgöra huruvida samarbetsavtalet mellan B och C städer och D kommun om organisering av social- och hälsovårdstjänster till sin natur utgjorde en överföring av befogenheter som inte omfattas av tillämpningsområdet för 2004 års upphandlingsdirektiv, eller om samarbetsavtalet var att anse som upphandlingsmyndigheters samarbete avseende upphandling som inte enligt nämnda direktiv behöver konkurrensutsättas, eller om det var fråga om något tredje alternativ.

Under förutsättning att det var fråga om någotdera av de ovan nämnda alternativen var följande fråga om B stad kunde upphandla färdtjänster för C stads och D kommuns räkning, utan att det skulle anses vara fråga om ett avtal gällande offentlig upphandling.

Vidare skulle det avgöras om en så stor andel av A Ab:s omsättning var hänförlig till B stad att staden skulle anses utöva ett bestämmande inflytande över bolaget. Det var i detta avseende av betydelse huruvida det i den del av omsättningen som var hänförlig till B stad även var nödvändigt att inkludera bolagets omsättning från regionaltrafiken som B stad, i egenskap av behörig myndighet enligt kollektivtrafiklagen och samarbetsavtalet mellan de berörda kommunerna, även organiserar för städerna C, E och F samt G kommun.

Högsta förvaltningsdomstolen beslöt att som en i artikel 267 i FEUF avsedd begäran om ett förhandsavgörande till unionens domstol framföra följande frågor:

1) Ska artikel 1.2 a i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggtreprenader, varor och tjänster tolkas så att modellen med ansvariga kommuner såsom den tillämpas i det aktuella samarbetsavtalet mellan kommunerna uppfyller kriterierna för en

överföring av befogenheter som inte omfattas av tillämpningsområdet för direktivet (C-51/15 Remondis), eller kriterierna för ett horisontellt samarbete som inte omfattas av konkurrensutsättningskyldigheten (C-386/11 Piepenbrock och där angiven rättspraxis) eller är det fråga om något tredje alternativ?

2) Såvitt modellen med ansvariga kommuner enligt samarbetsavtalet uppfyller kriterierna för överföring av befogenheter, ska det offentliga organ som befogenheterna överförts till vid upphandlingar som skett efter överföringen av befogenheterna anses som upphandlingsmyndighet, och kan detta offentliga organ med stöd av de befogenheter som överförts från de andra kommunerna, i egenskap av ansvarig kommun, upphandla hos den egna anknutna enheten utan att konkurrensutsätta tjänsterna, även i den mån som upphandlingen av tjänsterna i avsaknad av institutet ansvariga kommuner hade varit en uppgift som legat på de kommuner som överfört befogenheterna?

3) Såvitt modellen med ansvariga kommuner enligt samarbetsavtalet i stället uppfyller kriterierna för ett horisontellt samarbete, kan de kommuner som deltar i samarbetet utan konkurrensutsättning upphandla tjänster från en av de samarbetande kommunerna då denna kommun har upphandlat tjänster från sin egen anknutna enhet utan konkurrensutsättning?

4) Ska, inom ramen för prövningen huruvida ett bolag bedriver den huvudsakliga delen av sin verksamhet för den kommun som har bestämmande inflytande över bolaget, vid beräkningen av den omsättning som är hänförlig till kommunen, omsättningen hos ett bolag som ägs av kommunen och som bedriver trafik i den mening som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007 om kollektivtrafik på järnväg och väg och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1191/69 och (EEG) nr 1107/70 (trafikavtalsförordningen) beaktas i den mån som bolaget genererar denna omsättning från trafiken som kommunen organiserar i egenskap av behörig myndighet i den mening som avses i förordningen?

Fatalietid för framställning om påföljdsavgift i ett konkurrensärende – HFD 2019:74, C-450/19

Frågan i högsta förvaltningsdomstolen gällde om Konkurrens- och konsumentverket hade gjort sin framställning om bestämmande av påföljdsavgift inom utsatt tid. I bedömningen av ärendet var den centrala frågan hur länge ett som helhet betraktat konkurrensbrott mellan konkurrenterna skulle anses ha pågått.

Högsta förvaltningsdomstolen hade att avgöra till vilken tidpunkt de ekonomiska påföljderna och varaktigheten av konkurrensbrottet kunde anses sträcka sig i situation då den ena parten i den påstådda kartellen hade gjort ett inom kartellen avtalat entreprenadavtal med en utomstående aktör då entreprenaden blev klar 2,5 år efter att entreprenadavtalet hade ingåtts och entreprenadavtalsenliga betalningar gjordes ännu efter att entreprenaden blivit färdig.

Högsta förvaltningsdomstolen beslöt att som en i artikel 267 i FEUF avsedd begäran om ett förhandsavgörande till unionens domstol framföra följande fråga: Kan konkurrensreglerna enligt artikel 101 i FEUF tolkas så, att i ett fall där en part inom kartellen har gjort ett inom kartellen avtalat entreprenadavtal med en utomstående aktör, konkurrensbrottet, på grund av de ekonomiska påföljderna det orsakat, sträcker sig över hela den tid då de entreprenadavtalsenliga skyldigheterna uppfylls eller då för entreprenaden har erlagts betalning åt entreprenadavtalsparterna, det vill säga tills den sista raten av entreprenadbetalningarna är erlagd eller åtminstone tills i fråga varande entreprenad har blivit färdig;

eller kan konkurrensbrottet anses ha pågått endast till den tidpunkt då det skyldiga företaget har gett anbud på i fråga varande entreprenad eller gjort ett avtal om att genomföra entreprenaden?

Beskattning av personlig inkomst – HFD 2019:80, C-480/19

Den i Finland bosatta fysiska personen E hade investerat i en luxemburgisk fond. Fonden utgjorde en S-delfond till en enligt investeringsfundsdirektivet (2009/65/EG; UCITS-direktivet) verkande med stöd av en bolagsordning grundad SICAV-fond. E:s investeringar var riktade till SICAV-fondens S-delfonds D-kategori, vilken var en så kallad investeringsandel. Den avkastning som erhållits på investeringsandelen betalades årligen ut åt investerarna. Frågan i högsta förvaltningsdomstolen var om den avkastning E erhållit från fonden i sin helhet utgjorde förvärvsinkomst.

Högsta förvaltningsdomstolen beslöt att skjuta upp ärendets behandling och enligt 267 FEUF begära för-

handsavgörande av unionens domstol om följande fråga:

1. Ska artikel 63 och 65 i FEUF tolkas så att de utgör ett hinder för en sådan nationell tolkning enligt vilken sådan inkomst, som en i Finland bosatt fysisk person har erhållit från ett i enlighet med investeringsfundsdirektivet 2009/65/EG med stöd av en bolagsordning grundat fondföretag (UCITS-fondföretag i bolagsform) med hemvist i en annan medlemsstat, inte i inkomstbeskattningen ska jämföras med inkomst från en finsk investeringsfond som är grundad i enlighet med samma direktiv med stöd av avtalsrättsliga regler (UCITS-fondföretag i kontraktsrättslig form) på den grund att den rättsliga formen för fondföretaget i den andra medlemsstaten inte motsvarar den rättsliga strukturen för en nationell investeringsfond?

Högsta förvaltningsdomstolens personal 1.1.-31.12.2019

---

* = tjänstledig (31.12.2019) ** = anställd för viss tid

President

Kari Kuusiniemi

Justitieråd

Pekka Aalto **

Janne Aer

Jaakko Autio **

Alice Guimaraes-Purokoski *

Monica Gullans **

Petri Helander

Niilo Jääskinen *

Toomas Kotkas **

Tuomas Kuokkanen

Tero Leskinen **

Riitta Mutikainen

Anne Nenonen

Anne E. Niemi

Vesa-Pekka Nuotio

Antti Pekkala **

Mikko Pikkujämsä

Taina Pyysaari

Hannu Ranta

Hannele Ranta-Lassila

Timo Räbinä

Mika Seppälä

Eija Siitari

Outi Suviranta

Irma Telivuo

Kari Tornikoski

Leena Äärilä

Ari Wirén **

Miljösakkunnigråd

Olli Dahl

Mikael Hildén

Jukka Horppila

Janne Hukkinen

Anna-Liisa Kivimäki

Harri Koivusalo

Kirsi Kostamo

Olli Malve

Rauno Pääkkönen

Seppo Rekolainen

Riku Vahala

Överingenjörsråd

Jyri Hämäläinen

Petri Kuosmanen

Jukka Seppälä

Kari Tammi

Kanslichef

Päivi Pietarinen *

Emil Waris **

(från och med 1.5.2019)

Toni Kaarresalo **

(fram till 30.4.2019)

Referendarieråd

Kristina Björkvall

Marita Eeva

Esa Hakkola *

Petri Hellstén

Riitta Hämäläinen

Marja-Liisa Judström *

Antti Jukarainen *

Hannele Klemettinen

Jukka Koivusalo **

Riitta Kreula

Saija Laitinen

Petri Leinonen

Suvi Leskinen

Irene Mäenpää

Kari Nieminen

Elina Nyholm

Anu Punavaara

Mikko Rautamaa

Jenny Rebold

Liisa Selvenius-Hurme *

Satu Sundberg

Tuire Taina

Pasi Yli-Ikkela **

Justitiesekreterare

Anna Ahlberg **

Joonas Ahtonen

Katariina Flinkman **

Johanna Haapala-Mrena **

Anna Heikkilä *

Heidi Jääskeläinen **

Mirka Kallio **

Päivi Korkeakoski

Jarkko Kyllönen **

Anne Laine **

Helmi Lajunen *

Ilona Leinonen

Liisa Leiniö

Stina-Maria Lund

Minna Miettinen **

Anna Mähönen

Annina Nieminen *

Hannamaria Nurminen **

Mika Paavilainen *

Juuso Peltonen *

Hannu-Pekka Peura **

Kaisa Pärssinen-Knight **

Anne Rautiainen

Camilla Servo

Katja Syväkangas

Katja Tertsonen *

Vilma Vanhamäki **

Jukka Vanto **

Milla Wartiovaara **

Biträdande kanslichef

Marko Leppänen

Chef för**informationstjänsten**

Satu-Maarit Tarkkanen

Kommunikationschef

Päivi Musakka

Projektchef

Jaana Lappalainen **

Registrator

Leena Kokko

Informatiker

Piia Rautiala

Ansvarig notarie

Juha Rekola **

Notarier

Nina Hyttönen

Atte Hyväkkä **

Johanna Jokela *

Paula Kilponen

Salla Koskela **

Eeva Ryytty

Anne Sahlman

Laura Sui **

Soili Tolvanen

Ville Vikman **

Nina Äikäs **

Arkivnotarier

Annika Aroharju *

Jukka Kajala **

Ledningsekreterare

Elina Tukiainen

**Personalsakkunnig,
ledningssekreterare**

Tanja Ravaja

Personalsekreterare

Jenni Kauppinen **

Ekonomisekreterare

Arja Mikkelinen

Dataadministrationsplanerare

Ville Tuominen

ICT-stöd

Janne Mikkonen **

**Avdelningssekreterare
i chefsställning**

Päivi Koivurova

Avdelningssekreterare

Heidi Aalto *

Merja Ahlfors

Tarja Ekman *

Samuli Flink **

Hanna Forsberg **

Tanja Granlund **

Atte Hyväkkä *

Sini-Sofia Hänninen **

Anni Jansson **

Milla Jokinen

Heli Kalajainen

Rosa Kallatsa **

Nora Klemola

Annina Kormu **

Henni Kovanen **

Julia Kovaniemi **

Karita Kulmala *

Iris Laitinen **

Vilma Lehmonen **

Aapo Mahlamäki **

Minna Mali **

Vuokko Mattila

Miska Miettunen **

Marlon Moilanen **

Laura Niemi **

Tuula Niilo-Rämä

Satu Oinonen **

Markus Okkola **

Tuula Pelkonen

Hekma Peltonen **

Irma Reunanen

Maarit Sandström **

Lotta Sassi **

Anna-Sofia Simpanen **

Leni Soikkonen *

Katri Sokka *

Biträdande registrator

Jenni Mertaniemi **

Sekreterare**vid registratorskontoret**

Heli Hietala

Tiina Kaplas

Kommunikationssekreterare

Virve Pesonen

Inspektör

Antti Meriläinen

Vaktmästerichef

Kari Joutsenlahti

Vaktmästare

Timo Rousku

Tapani Ruostela

Civiltjänstgörare

Ville Väänänen

Högskolepraktikanter

Fanny Granbohm

Sanni Nuutinen

Saara Palo

Rosa Sillanpää

**Följande personer
avgick med pension**

Heli Kalajainen 1.1.2019

Besöks- & kontaktinformation

Högsta förvaltningsdomstolen

PB 180
00131 Helsingfors

Registratorskontoret

Fabiansgatan 15
Öppet vardagar kl. 8–16.15

Kundtjänst 029 564 0260

Telefonväxel 029 564 0200

Telefax 029 564 0382

E-postadress

korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

www.hfd.fi

På webbplatsen finns information på finska, svenska, engelska och samiska

Ombrytning

Hanna Uuksulainen

Fotografier

Keksi Agency

s. 27 iStockphoto

Statistik

Högsta förvaltningsdomstolens statistik 2019

A. Ärendekategori	ÖVERFÖRTS FRÅN ÅRET INNAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	BESLUTET ÄNDRADES INTE	ENDAST BESLUTSSKÄLEN ÄNDRADES	BESLUTET ÄNDRADES	BESVÅRSTILLSTÅND BEVILJADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES OCH SAKEN ÅTERVISADES	SAKEN AVVISADES ELLER AVSKREVS	SAKEN AVFÖRDES UR DIARIET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGSTID I GENOMSnitt, AVGJORDA ÄRENDEn, MÅNADER
Statsrätt och allmän förvaltning	325	530	481	54	23	32	289	12	71	7	367	9,3
Statsrätt	93	178	156	1	2	9	140	2	2		115	9,1
Statliga val		5	5			1	4					0,5
Medborgarskap	93	173	151	1	1	5	140	2	2		115	9,4
Allmän förvaltning	137	235	224	37	9	18	95	6	59	5	143	8,0
Betalningsbefrielse		1									1	
Återbäring av förmån och skadestånd		2									2	
Handlingsoffentlighet	22	34	26	4	2	2	14	2	2		30	7,1
Datasekretess	1	5	4	1			3				2	5,5
Jämställdhetsärenden (som inte berör självstyrelse)	3	12	5	1			3	1			10	3,8
Behovsprövade och övriga statsandelar och -understöd	16	20	13	1	2		7	1	2	2	21	12,5
Intrassebevakning i förmyndarskapsverksamhet	4	2	2			1	1				4	5,2
Passärenden	1	3	1				1				3	10,2
Befolkningsdataärenden	1	2	2					1	1		1	8,5
Namnärenden		3	2	1				1			1	5,5
Beviljande av rättshjälp, förordnande av biträde och arvode	27	34	35	12	5	7	5		6	2	24	10,6
Rättshjälpsbeslut som ändrats eller upphört att gälla	1		1			1						24,2
Besvär som gäller rättegångsavgift	6	48	40	2					38		14	6,9

	ÖVERFÖRTS FRÅN ÅRET INNA	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	BESLUTET ÄNDRADES INTE	ENDAST BESLUTSSKÄLEN ÄNDRADES	BESLUTET ÄNDRADES	BESVÄRSTILLSTÅND BEVILJADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES OCH SAKEN ÅTERVISADES	SAKEN AVVISADES ELLER AVSKREVS	SAKEN AVFÖRDES UR DIARIET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGSTID I GENOMSnitt, AVGJORDA ÄRENDE, MÅNADER
Beviljande av rättshjäl, förordnande av biträde och arvode i utlänningsärenden (inkl. medborgarskapsärenden)	45	42	65	8		7	44		6	1	21	8,8
Arv till staten	2		2	1			1					10,5
Fångvårdsärenden	3	14	16	2			11		3		1	2,3
Övrig allmän förvaltning	5	13	10	4			5		1		8	5,1
Undervisnings- och bildningsväsendet	20	28	24	2	2		19	1			24	11,4
Grundläggande utbildning och gymnasier	14	24	19				18	1			19	10,8
Yrkesutbildning	1										1	
Yrkehögskolor	1	1	1	1							1	9,9
Universitet och högskolor	3	1	3	1	1		1				1	13,0
Övriga ärenden som gäller undervisnings- och bildningsväsendet	1	2	1		1						2	20,3
Statstjänstemän	36	19	35	4	9	4	14		4	1	19	17,4
Tjänste- och arbetsförhållande	26	1	25	2	6	2	12		3		2	17,4
Tjänste- och arbetsförhållande / anställningstrygghet	3	15	4		2	1	1			1	13	9,2
Lön, arbetstid och semester / statstjänstemän	2	2	2	1		1					2	29,2
Övriga statstjänstemannaärenden	5	1	4	1	1		1		1		2	19,7
Arbetskraftsärenden	14	9	14	10		1	2	1			9	10,4
Lönegaranti och övrig social trygghet	2	2	2	2							2	16,4
Arbetarskydd	6	3	6	3		1	1	1			3	9,0
Övriga arbetskraftsärenden	6	4	6	5			1				4	9,9
Säkerhet, allmän ordning och vissa tillstånd	25	61	28		1		19	2	6	1	57	8,2
Brand- och räddningsväsendet samt befolkningsskydd		1	1				1					0,7
Skjutvapen	23	54	25		1		18		6		52	8,1

	ÖVERFÖRTS FRÅN ÅRET INNA	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	BESLUTET ÄNDRADES INTE	ENDAST BESLUTSSKÄLEN ÄNDRADES	BESLUTET ÄNDRADES	BESVÄRSTILLSTÅND BEVILJADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES OCH SAKEN ÅTERVISADES	SAKEN AVVISADES ELLER AVSKREVS	SAKEN AVFÖRDES UR DIARIET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGSTID I GENOMSnitt, AVGJORDA ÄRENDEN, MÅNADER
Vittnesskydd	1	1	1					1		1		6,7
Övriga ärenden som gäller säkerhet, allmän ordning och vissa tillstånd	1	5	1					1			5	19,1

Självstyrelse	115	685	601	227	27	45	4	270	28	3	170	4,0
Åland	2		2		2							12,0
Ålands självstyrelse, ärenden som inte ingår i andra ärendekategorier	2		2		2							12,0
Kommunala ärenden	106	109	112	63	23	16			10	2	101	14,0
Kommunala val	1		1			1						9,6
Kommunindelning	4		4		4							16,0
Kommunens ekonomi	10	9	10	4	3	3					9	11,4
Kommunala stadgor och taxor	1	5	1	1							5	6,9
Tjänsteval / kommuner och samkommuner	9	9	9	5	1	2			1		9	14,1
Anställningstrygghet / kommuner och samkommuner	34	17	34	21	5	6			2		17	17,0
Lön, arbetstid och semester / kommuner och samkommuner	3	2	1		1						4	35,1
Övriga personalärenden / kommuner och samkommuner	8	3	10	4	2	2			2		1	15,1
Övriga kommunala ärenden	36	64	42	28	7	2			5	2	56	11,5
Kyrkliga ärenden	7	2	7	2	1		4				2	17,2
Tjänsteförhållande / kyrkan	4		4	1			3					14,7
Övriga kyrkliga ärenden	3	2	3	1	1		1				2	20,5
Sameärenden		574	480	162	1	29		270	18	1	67	1,4
Sametingsval		574	480	162	1	29		270	18	1	67	1,4

Utlämningsärenden	1232	3145	3078	52	12	21	2642	236	115		1299	5,1
Uppehållstillstånd för återförening av familjer	142	417	301	7	1	5	265	10	13		258	5,3
Övriga uppehållstillstånd	146	339	302	3	1	4	274	5	15		183	4,6

	ÖVERFÖRTS FRÅN ÅRET INNA	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	BESLUTET ÄNDRADES INTE	ENDAST BESLUTSSKÄLEN ÄNDRADES	BESLUTET ÄNDRADES	BESVÄRSTILLSTÅND BEVILJADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES OCH SAKEN ÅTERVISADES	SAKEN AVVISADES ELLER AVSKREVS	SAKEN AVFÖRDES UR DIARIET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGSTID I GENOMSnitt, AVGJORDA ÄRENDE, MÅNADER
Utvisning	13	37	29	4			23		2		21	5,1
Avvisning av utlänning	16	54	37				37				33	5,6
Asylärenden	757	1539	1691	32	10	12	1386	197	54		605	5,9
Asylärenden / påskyndat förfarande	147	709	670	6			611	24	29		186	3,1
Främlingspass och övriga resedokument	9	30	32				30		2		7	3,8
Hjälpssystemet för människohandelsoffer	1	9	9				9				1	2,5
Övriga utlänningsärenden	1	11	7				7				5	4,9

Byggbgande	189	249	201	29	37	13	107	2	13	1	236	11,1
Markanvändnings- och byggärenden	171	236	178	27	21	13	103	1	13	1	228	11,2
Landskapsplan	5	9	6	2	2	1	1				8	11,5
Generalplan	24	23	20	7	3	2	7		1		27	14,2
Detaljplan	35	47	38	3	4	2	23		6		44	9,8
Stranddetaljplan	4	6	2	1	1						8	10,5
Byggförbud och åtgärdsbegränsning	2	3	3		2		1				2	9,7
Byggnadsordning		1									1	
Tomtindelning	2	1	2	1			1				1	11,4
Gator och allmänna områden	4	3	4				4				3	10,3
Inlösning på basis av plan	2		2		2							18,6
Undantag / markanvändning och byggärenden	20	32	22		3	1	17		1		30	10,6
Planeringsbehovsavgörande	6	10	6	2			3		1		10	8,0
Bygglov	33	50	31	3	3	4	19	1	1		52	12,7
Åtgärdstillstånd	9	19	11			1	9		1	1	16	7,1
Miljövård och underhåll av byggnader	1	1	2				1		1			7,6
Rivningslov	1	2	2				2				1	9,9
Tillstånd för miljöåtgärder	1	3	1				1				3	11,5

	ÖVERFÖRTS FRÅN ÅRET INNAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	BESLUTET ÄNDRADES INTE	ENDAST BESLUTSSKÄLEN ÄNDRADES	BESLUTET ÄNDRADES	BESVÄRSTILLSTÅND BEVILJADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES OCH SAKEN ÅTERVISADES	SAKEN AVVISADES ELLER AVSKREVS	SAKEN AVFÖRDES UR DIARIET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGSTID I GENOMSnitt, AVGJORDA ÄRENDEn, MÅNADER
Byggnadsservitut	1		1	1								18,4
Placering av samhällstekniska anordningar	4	4	4	1			3				4	9,7
Byggnadstillsyn	15	19	18	4		2	11		1		16	12,2
Övriga markanvändnings- och byggärenden	2	3	3	2	1						2	14,2
Vägärenden	10	8	14	2	11		1				4	12,5
Landsvägar	8	5	11	1	9		1				2	12,9
Enskilda vägar	2	2	3	1	2						1	11,0
Övriga vägärenden		1									1	
Fastighetsärenden	8	5	9		5		3	1			4	8,0
Inlösen	6	1	6		5			1			1	9,6
Förköpsärenden	2	3	3				3				2	4,6
Övriga fastighetsärenden		1									1	

Miljö	154	201	191	33	50	23	69	6	10		164	10,0
Miljöskydd	83	100	111	11	31	16	43	5	5		72	10,0
Miljö tillstånd / skogsindustri	9	4	12			6	6				1	11,7
Miljö tillstånd / metallindustri	3		3			3						19,9
Miljö tillstånd / energiproduktion		1									1	
Miljö tillstånd / kemikalieindustri och hantering av kemikalier		1	1				1					9,2
Miljö tillstånd / malmbrytning och produktion av mineraler	5	1	5		2	1		1	1		1	9,6
Miljö tillstånd / avfallshantering	9	17	13		5	1	7				13	11,3
Miljö tillstånd / platser för bränsledistribution / lagring av flytande bränsle		3									3	
Miljö tillstånd / brytning, kross- ning, asfaltstation, betongsstation	9	6	10	2			6	1	1		5	8,5
Miljö tillstånd / ledande av avfallsvatten och reningsverk	2	2	2				2				2	7,5
Miljö tillstånd / djurstall	1	8	7				5		1		2	6,9

	ÖVERFÖRTS FRÅN ÅRET INNA	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	BESLUTET ÄNDRADES INTE	ENDAST BESLUTSSKÄLEN ÄNDRADES	BESLUTET ÄNDRADES	BESVÄRSTILLSTÅND BEVILJADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES OCH SAKEN ÅTERVISADES	SAKEN AVVISADES ELLER AVSKREVS	SAKEN AVFÖRDES UR DIARIET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGSTID I GENOMSNITT, AVGJORDA ÄRENDEN, MÅNADER
Miljöstillstånd / pälsdjursuppfödning	1	1	2			1	1					10,2
Miljöstillstånd / motorbana, övningsbana för båtar	2		2	1	1							17,3
Miljöstillstånd / torvproduktion	8	2	8		5		3				2	12,9
Övriga miljöstillståndsärenden	5	10	5	1	3	1					10	13,7
Anmälan om buller		1	1				1					9,1
Tillsyn och förvaltningstvång enligt miljöskyddslagen	7	11	12		4	1	5	1	1		6	10,0
Övriga ärenden enligt miljöskyddslagen	2	1	1				1				2	3,5
Avfallsavgifter	3	1	4				4					5,8
Ordnad avfallstransport	4	2	4	1	3						2	10,9
Övriga ärenden enligt avfallslagen	6	7	8	3	3	1	1				5	7,0
Hälsotillsyn	4	14	7	2	3			2			11	7,7
Terräng- och motorbåtstrafik	1	3									4	
Ärende som avses i lagen om kärnenergilag		2	2		2							4,7
Övriga miljöskyddsärenden	2	2	2	1					1		2	8,2
Vattenhushållning	31	37	41	9	6	5	17	1	3		27	10,5
Byggande i vattendrag	5	9	10		1	5	3		1		4	10,0
Utnyttjande av vattenkraft	1	7	4	1			3				4	8,7
Dikning	5	1	5	3	1		1				1	14,1
Avledande av vatten för användning som vätska och tagande av grundvatten	4		4	2	2							11,4
Avgifter och ersättningar enligt vattenlagen	1	3	1						1		3	1,2
Tillsyn och förvaltningstvång enligt vattenlagen	8	5	8	2			6				5	13,8
Ärende som avses i lagen om vattentjänster	5	8	6	1	2		2		1		7	7,6
Övrig vattenhushållning	2	4	3				2	1			3	7,8

	ÖVERFÖRTS FRÅN ÅRET INNAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	BESLUTET ÄNDRADES INTE	ENDAST BESLUTSSKÄLEN ÄNDRADES	BESLUTET ÄNDRADES	BESVÄRSTILLSTÅND BEVILJADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES OCH SAKEN ÅTERVISADES	SAKEN AVVISADES ELLER AVSKREVS	SAKEN AVFÖRDES UR DIARIET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGSTID I GENOMSnitt, AVGJORDA ÄRENDEN, MÅNADER
Ärenden som gäller gemensam handläggning enligt miljöskyddslagen och vattenlagen	3	5	6		2		4				2	10,5
Tillståndärende som är föremål för gemensam behandling / fiskodling	1	3	3				3				1	8,2
Övriga tillståndsärenden som är föremål för gemensam behandling enligt miljöskyddslagen och vattenlagen	2	2	3		2		1				1	12,8
Naturvård	36	50	32	13	11	2	4		2		54	9,1
Nätverket Natura 2000	3	3	4		4						2	12,6
Ärenden enligt naturvårdslagen (utom nätverket Natura 2000)	6	13	9	1	4	2	2				10	8,7
Djurskydd	16	22	14	10	2				2		24	8,3
Marktäktsärenden	11	6	4	2			2				13	9,0
Fornminnesärenden		4	1		1						3	9,4
Byggnadsskydd		2									2	
Friluftsärenden och camping		1									1	
Friluftsärenden		1									1	
Bostadsproduktion och bostadsärenden	1	3									4	
Aravaärenden	1	1									2	
Övriga bostadsärenden		2									2	
Tillståndsärenden som är föremål för gemensam handläggning enligt miljöskyddslagen och marktäktslagen		5	1				1				4	5,0
Tillståndsärende som är föremål för gemensam handläggning enligt miljöskyddslagen och marktäktslagen		5	1				1				4	5,0
Social- och hälsovård	771	736	976	568	73	17	213	29	76	32	524	10,6
Socialärenden	712	619	845	467	68	15	205	27	63	21	481	11,5
Beviljande av utkomststöd	2		2				2					27,0

	ÖVERFÖRTS FRÅN ÅRET INNAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	BESLUTET ÄNDRADES INTE	ENDAST BESLUTSSKÄLEN ÄNDRADES	BESLUTET ÄNDRADES	BESVÄRSTILLSTÅND BEVILJADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES OCH SAKEN ÅTERVISADES	SAKEN AVVISADES ELLER AVSKREVS	SAKEN AVFÖRDES UR DIARIET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGSTID I GENOMSNITT, AVGJORDA ÄRENDEN, MÅNADER
Underhållstrygghet	1		1	1								14,8
Specialomsorger om utvecklingsstörda	4	8	11	3	1		7				1	4,0
Service för funktionshindrade	136	122	142	101	12	2	4	10	13	7	116	12,9
Stöd för närståendevård	40	50	48	3	5	1	35		4		43	11,5
Ersättande av barnskyddskostnader	13	10	8	1	1		4	1	1		15	24,5
Ersättande av kostnader för övrig socialvård	3		2	1	1						1	19,6
Klientavgifter inom socialvården	14	10	15			1	10		4		9	13,3
Omhändertagande av barn och placering i vård utom hemmet	248	204	267	222	27	7		3	8	2	183	11,8
Bräddskande placering och förläng- ning av sådan placering		2	2						2			2,3
Avslutande av omhändertagan- de av barn	30	26	41	37				4			15	12,1
Tillstånd till undersökning av barn		5									5	
Begränsning av kontakter	52	41	72	54	15	3				1	20	12,1
Övriga barnskyddsärenden	41	13	46	29	2			7	8		8	13,9
Beviljande av utkomststöd / kommuner	54	34	79	3	2		65		9	3	9	9,2
Beviljande av utkomststöd / FPA	62	85	93	4	2	1	76		10	8	51	7,2
Övriga sociala ärenden	12	9	16	8			2	2	4		5	11,5
Hälso- och sjukvård	53	114	124	101	4	2	5		12	11	41	5,0
Intagning för mentalvård	31	91	101	90	1	2			8	11	19	3,5
Begränsning av självbestämmanderätten i mentalvård		2	2	1					1			2,4
Övriga mentalvårdsärenden		1	1						1			3,6
Utövande av yrken inom hälso- och sjukvården	15	14	13	8	2		3				16	13,8
Livsmedelstillsyn		2									2	
Ersättande av kostnader för hälso- och sjukvård	2	2	2		1		1				2	13,1

	ÖVERFÖRTS FRÅN ÅRET INNAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	BESLUTET ÄNDRADES INTE	ENDAST BESLUTSSKÄLEN ÄNDRADES	BESLUTET ÄNDRADES	BESVÄRSTILLSTÅND BEVILJADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES OCH SAKEN ÅTERVISADES	SAKEN AVVISADES ELLER AVSKREVS	SAKEN AVFÖRDES UR DIARIET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGSTID I GENOMSNITT, AVGJORDA ÄRENDEN, MÅNADER
Klientavgifter inom hälsovården	3	2	3				1		2		2	10,3
Övriga hälso- och sjukvårdsärenden	2		2	2								9,8
Läkemedelsärenden och apoteksväsendet	6	3	7		1		3	2	1		2	11,2
Försäljningstillstånd för läkemedel och priskontroll	4	2	4		1			2	1		2	16,1
Apoteksärenden	2	1	3				3					4,8

Ekonomisk verksamhet inklusive trafik och kommunikation	185	150	176	40	23	23	73	7	10	5	157	12,2
Juridiska personer och industriella rättigheter	11	11	13	4	3		6				9	12,1
Bolagsrättsliga förvaltningsakter	3	3	3	3							3	12,8
Civilrättsliga juridiska personer	1	3	2	1			1				2	5,2
Patent, nyttighetsmodell och integrerade kretsar	3	1	2				2				2	4,7
Modellskydd och varumärke	3	4	5		2		3				2	17,3
Domännamn	1		1		1							12,4
Näringsidkande	101	67	91	26	13	17	30	2	3	1	78	14,6
Övervakning av finansmarknaden		2									2	
Försäkringsverksamhet	7		7	5				1	1			11,5
Gruvdrift		10	1				1				9	8,7
Elmarknaden	5	1	2	1	1						4	15,7
Fastighets- och bostadsförmedling	1	1	1				1				1	12,8
Inkvarterings- och förplagnadsrörelser, serveringstillstånd och detaljhandel med alkohol	25	5	14	9	3	1		1			16	17,1
Konkurrensrätt	14		13	1		12					1	25,7
Offentlig upphandling	43	41	46	5	9	4	26		2	1	39	11,5
Övrigt näringsidkande	6	7	7	5			2				6	12,8

	ÖVERFÖRTS FRÅN ÅRET INNA	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	BESLUTET ÄNDRADES INTE	ENDAST BESLUTSSKÄLEN ÄNDRADES	BESLUTET ÄNDRADES	BESVÄRSTILLSTÅND BEVILJADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES OCH SAKEN ÅTERVISADES	SAKEN AVVISADES ELLER AVSKREVS	SAKEN AVFÖRDES UR DIARIET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGSTID I GENOMSNITT, AVGJORDA ÄRENDE, MÅNADER
Jord- och skogsbruksärenden	11	10	10	1	2		5	2			11	9,9
Styrning av jordbruksproduktion / bl.a. nationella stöd		1	1				1					7,0
Skogsbruk	1		1	1								14,0
Växtskydd	1		1					1				16,9
Renskötsel	1		1		1							7,8
Jakt och fiske	6	8	4		1		3				10	8,2
Övriga jord- och skogsbruksärenden	2	1	2				1	1			1	10,4
Stödåtgärder inom ramen för EU:s strukturfonder	8	17	11	1	1	2	6	1		1	13	11,0
Europeiska socialfonden / ESF		1									1	
Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling	8	15	11	1	1	2	6	1		1	11	11,0
Övriga stödåtgärder inom ramen för EU:s strukturfonder		1									1	
Trafik och kommunikation	54	45	51	8	4	4	26	2	7	3	46	8,7
Körkort, körrätt och yrkeskörtillstånd	8	9	11		1	2	5	1	2		6	7,4
Yrkesmässig motorfordonstrafik	2	3	5	1			2		2			8,9
Järnvägstrafik, sjöfart och luftfart	4	1	3	1			2				2	8,3
Telekommunikation	24		1					1		2	22	27,0
Ärenden som gäller sjömän, flygare bl.a.	1	1	2	1	1							7,5
Hastighets- och viktbegränsningar och hastighetstävlingar		1									1	
Besiktning och registrering av fordon och farkoster		1									1	
Trafikförsäkringspremie	6	7	9	5	1	2			1		4	10,8
Felparkeringsavgift	4	20	15		1		14				9	6,4
Överlastavgift	2		2				2					7,5
Avgift för flyttning av fordon	1		1				1					11,9
Övriga trafikärenden	2	2	2						2	1	1	16,1

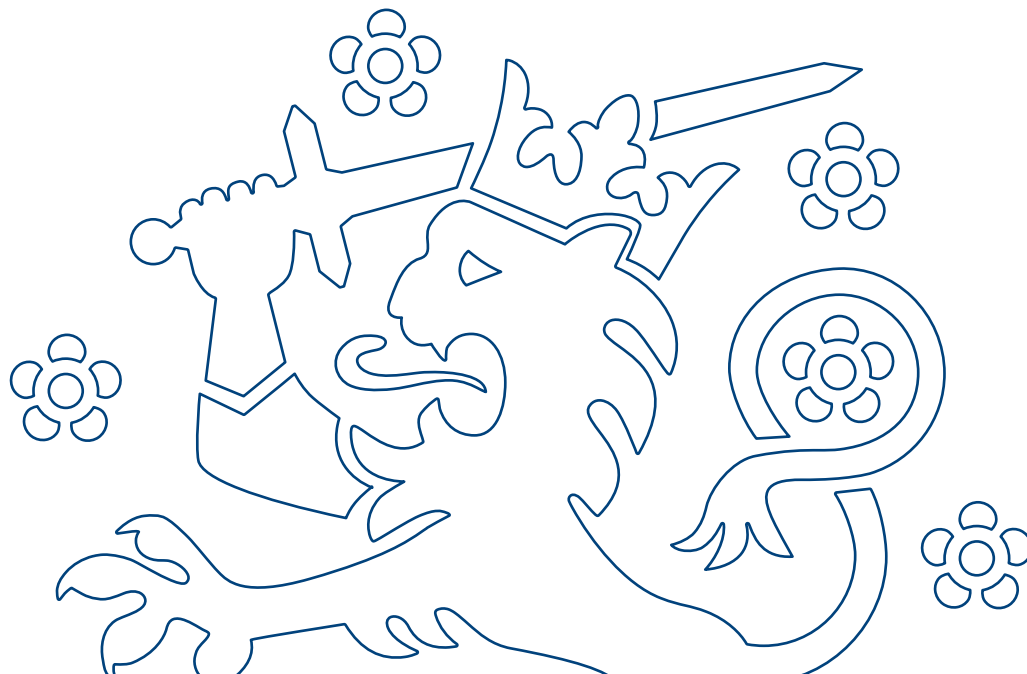
	ÖVERFÖRTS FRÅN ÅRET INNA	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	BESLUTET ÄNDRADES INTE	ENDAST BESLUTSSKÄLEN ÄNDRADES	BESLUTET ÄNDRADES	BESVÄRSTILLSTÅND BEVILJADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES OCH SAKEN ÅTERVISADES	SAKEN AVVISADES ELLER AVSKREVS	SAKEN AVFÖRDES UR DIARIET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGSTID I GENOMSnitt, AVGJORDA ÄRENDEn, MÅNADER
Bränsleavgift	1		1					1				11,1
Bilskattebesvär / Skatteförvaltningen	2	14	3				3				13	10,8
Bilskattebesvär / Trafi		3									3	
Accis, punktskatt och tullärenden	20	29	6			1	2	1	2		43	12,8
Förtullningsbesvär	5	9	5			1	1	1	2		9	13,3
Förhandsavgöranden i ärenden som gäller accis, punktskatt el- ler tull	1	1									2	
Tillsyn som handhas av tullen / bl.a. EU-stöd		1									1	
Acciser och punktskatter	14	18	1				1				31	9,9
Övriga skatter och beskattningsförfarandet	37	38	42	7	5	7	21	2		1	32	17,3
Arvs- och gåvoskatt	3	9	3		1		2				9	14,9
Överlåtelseskatt	22	5	23		2	6	13	2			4	24,3
Avfallskatt		3									3	
Övriga avgifter som uppbärs till staten / t.ex. med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten		5									5	
Skatteförvaltningens förhandsav- görande i övriga skatteärenden	7	8	6			1	5				9	12,8
Beskattningsförfarandet	2		1		1						1	17,3
Skatteuppbörd	2	1	2		1		1				1	9,1
Övriga skatteärenden	1	7	7	7						1		1,6

Övriga ärenden	10	24	22	17		2	1		2	2	10	5,9
Pensionsärenden	6	12	12	8		2	1		1	1	5	6,7
Övriga ärenden	4	12	10	9					1	1	5	5,0

Sammanlagt	3386	6113	6138	1067	266	224	3646	592	343	51	3312	7,2
-------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	------------	------------	-------------	------------	------------	-----------	-------------	------------

B. Enligt rättsmedel

	ÖVERFÖRTS FRÅN ÅRET INNAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	BESLUTET ÄNDRADES INTE	ENDAST BESLUTSSKÅLEN ÄNDRADES	BESLUTET ÄNDRAS	BESVÄRSTILLSTÅND BEVILJADES INTE SVÄRSTILLSTÅND BEVILJADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES OCH SAKEN ÅTERVISADES	SAKEN AVVISADES ELLER AVSKREVS	SAKEN AVFÖRDES UR DIARIET	HANDLÄGGNINGSTID I GENOMSNITT, AVGJORDA ÅRENDEN, MÅNADER
Besvär	971	1184	1424	700	197	99		307	121	27	9,6
Besvärstillstånd	2236	4426	4272	15	65	88	3646	285	173	16	6,6
Återbrytande	121	323	273	218		18			37	6	6,6
Återställande av försutten fatalietid	28	58	60	41	1	11			7		5,7
Klagan	7	94	73	70		1			2		2,6
Annan ansökan	23	28	36	23	3	7			3	2	6,4
Sammanlagt	3386	6113	6138	1067	266	224	3646	592	343	51	7,2

HFD:s arbetssituation 2009–2019

